

Přítomnost

18
nezávislý
týdeník

ROČNÍK XV

V PRAZE 4. KVĚTNA 1938

ZA KČ 2.—

Válka v míru

F. PEROUTKA

Dějinné poučení z Londýna

PAVEL VILEMSKÝ

Francouz, který není pro nás

IVO DUCHÁČEK

Dnešní poslání Národního divadla

JIRÍ FREJKA

Poevropštělá česká kuchyně

MILENA JESENSKÁ

Ústup pod zem

K. DOBERER

Májové poznámky — Co znamená organizace — Německo a Balkán
Německá menšina a německá demokratická menšina — Týden čistoty čili 51:1
Ochránci čisté rasy — Jakou visitku předložíme k 20. výročí ČSR? — Kompetence
Méně sensace — více spravedlnosti — K čemu je komunistická strana?

6DNÍ DO PRÁCE - SEDMÝ DO PODEBRAD

Odborný lékař pro porodnictví a pro nemoci žen **MUDr. K. STEINBACH**
 PRAHA II, Havlíčkovo náměstí 22. — Ord. 9—11, 2—4. — Telefon 270-13

Koncem tohoto měsíce končí subskripční lhůta na Makovského bustu presidenta Osvoboditele. Subscribujte u vydavatele nebo u svého knihkupce.

TOPIČOVU SALONU, Praha I., Národní tř. 11.

Subscribuji Makovského plastický portret presidenta Osvoboditele
 velikost 42 cm, terakota Kč 150.—, s dopr. Kč 170.—,
 velikost 40 cm, bronz Kč 1.600.—, s dopr. Kč 1.650.—,
 velikost 60 cm, terakota Kč 600.—, s dopr. Kč 630.—.

Souhlasím s tím, aby expedice byla provedena v pořadí mé objednávky, nejpозději do 6 týdnů.

Zaplatím.....

Jméno

Zaměstnání

Adresa

KRAUS & SPOL.

tailors for gentlemen and ladies

Telefon 309-69

PRAHA II,
 Panská ul. 10

Jste

informován?

Dříve, než koupíte přenosný psací stroj, dejte si předvésti

PSACÍ STROJ

CORONA

Platí právem jako nejvýkonnější psací stroj světa — americký kvalitní výrobek.

Též na splátky po Kč 135.—

GIBIAN

Praha II., Štěpánská 32, tel. 35151-53

KLUB PŘÍTOMNOST
 sekretariát a klubovní místnost v Praze XI., hudova Všeobecného pensijního ústavu (vých. vchod), tel. 355-33

Pravidelné debatní večery ve středu v 20 hod.

NAŠE POŠTA.

Pražské ústředí Klubu Přítomnost obdrželo od Klubu Přítomnost v Hradci Králové tento dopis:

Dovolujeme si Vám oznámiti, že Klub Přítomnost v Hradci Králové konal svou druhou valnou hromadu.

Jednomyslným usnesením členstva bylo mi uloženo, abych Vašemu výboru upřímně poděkoval za veškerou záštitu i skutečnou spolupráci, kterou jste naši činnost tak významně v prvním našem funkčním období podpořili. Činit tak s pocitem vděčnosti výboru i všeho členstva hradecké Přítomnosti, také však i s prosbou, abyste i v další činnosti na nás nezapomínali, by potřebná práce našeho klubu pokračovala souběžně s Vámi a ve společných intencích.

Naše poděkování a pozdravení,

prosím, tlumočte svému členstvu.

Pro nové funkční období byl zvolen naším předsedou opětně p. Doc. MUDr. Jan Bedrna (Hradec Králové, Ulrichovo náměstí), I. místopředsedou p. Dr. J. Leitner (Hradec Králové, Bienenbergerova), II. místopředsedkyní p. Jarmila Němečková (Hradec Králové, Ulrich. nám.). Jednatel Ing. Vladimír Kazda, Hradec Králové II/943, jemuž buď zaslána veškerá klubová korespondence.

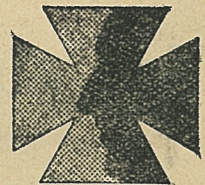
Při této příležitosti zasíláme také námět společného podniku ústředí našich klubů: Zájezd k hrobu p. presidenta Osvoboditele do Lán.

Uvádějíc znovu, že chceme p. t. členy Vašeho výboru považovat vždy za své milé hosty, těšíme se na shledanou s Vámi.

Za hradeckou Přítomnost

Ing. Vladimír Kazda.

„Nejúžasnější kniha o špionáži, kterou jsem četl!“
 napsal Lord Cecil Roberts
 o knize

kapitána F. von RINTELENA:

Černý vetřelec

CESTY NĚMECKÉ ŠPIONÁŽE

Brož. 30 Kč, váz. 40 Kč

Je to první necensurovaný popis německého sabotážního systému, plný nemilosrdné a úžasné vynalézavosti a důmyslu.

Nej dramatičtější čtení nad tyto vzpomínky!

Dočká každý knihkupec!

Nakladatelství Orbis, Praha XII., Fochova 62

OBSAH 17. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: KAREL ČAPEK: Lekce dějin. — AMICUS: Němci okolo nás a s námi. — F. PEROUTKA: Děláme to pro sebe. — JOSEF PACHTA: Innitzer čili Odpovědnost diktatur. — OTAKAR WEISL: Kam míří a kam spěje polská politika. — K. DOBERER: Vojenské vzducholodi. — Ružomerské podhradí. — Jasná odpověď na jasnou řeč. — Jak došlo k anexi Rakouska. — Oč jde v Rumunsku. — Vlastenci? — Také složka branné přípravy. — Budou volby. — Plynové masky konečně do prodeje. — K čemu je komunistická strana? — Szálási.

Přítomnost

řídí **Ferd. Peroutka**

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE I., NÁRODNÍ TRÍDA 11

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622 • Nevýžádané rukopisy se nevracejí • Předplacené na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednočíslová čísla Kč 2.—. Pour la France et ses Colonies Frs 2.50. Dohlédací pošt. úřad Praha 25. • Odpovědný redaktor Zdeněk Richter.

TISKEM KNIHTISKÁRNY ORBIS, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA Č. 62

Dějinné poučení z Londýna

Výsledky anglo-francouzské porady z 28. a 29. dubna byly tolik a tak málo sensační, jako východ slunce: že západoevropské velmoci považují střední Evropu za oblast nejživotnějšího zájmu, mohlo překvapit jen ty melancholické duše mezi námi, které denně znovu „prorokují“, že zítra už slunce nevyjde.

Viděno z Československa, dají se události londýnské konference definovati asi takto:

1. Anglo-francouzská dohoda je skutkem. Na rozdíl od určitých jiných spolků velmocí není mezi Francií a Anglií ani jediný zájmový konflikt. Ani na jediném bodu světa si obě velmoci navzájem nepřekážejí. Již dnes je provedeno, co se ve světové válce podařilo provést až koncem r. 1917: totiž jedný válečný plán a jedný válečné velení. Když se r. 1917 tato kombinace konečně podařila (po dlouhých vnitřních třenicích a dohodování), bylo válečné vítězství Dohody už také zajištěno. Co r. 1917 válku rozhodlo, to může r. 1938 válce zabránit. Kdyby přesto vypukla, dopadne právě tak, jako dopadla.

2. Francouzská vláda výslovně a slavnostně sdělila vládě anglické, že se po „zralé úvaze a po uvážení strategických obtíží rozhodla dodržeti pakt o vzájemné pomoci s Československem za všech okolností“. Mimořádná politická cena tohoto prohlášení nespočívá pro nás v jeho obsahu — nikdy jsme nepochybovali o věrnosti francouzského spolenectví. Na Daladierově londýnském prohlášení je významné místo a doba: rozhodnutí francouzské vlády bylo formulováno v Londýně, Downigstreet 10, v sídle anglické vlády. A bylo učiněno v den, který se ode dneška bude počítat za den zrození anglo-francouzského spolenectví. To má nemalý význam. Neboť Anglie se rozhodla spojití svou vojenskou moc s francouzskou v plném vědomí francouzské pohotovosti, přispět Československu za všech okolností vojensky na pomoc.

3. Daladier předložil v Londýně se zvláštním důrazem prohlášení, které při diplomatických konferencích nebývá vůbec obvyklé; sdělil, že „není jako Blum nebo Chautemps ministerským předsedou dočasné vlády, závislé na parlamentu, nýbrž současně také hlavou francouzského ministerstva národní obrany a mluvčím generálního štábu.“ Toto velmi působivé prohlášení mělo zřejmě dva důvody: za prvé jsou v Evropě státníci, kteří skládají všechny své naděje v den, kdy v „dekadentní“ Francii vypukne „velká občanská válka“ a země se ocitne v konfliktu s vlastní armádou. Francouzský generální štáb vzkázal těmto státníkům, že „nepřijde den“. Za druhé uveřejnila část francouzského tisku těsně před londýnskou konferencí několik článků, které byly sice psány francouzsky, ale nebyly francouzsky myšleny (odborník pro reklamní techniku jednou zjistí, jak byly tyto články do francouzského tisku prosazeny). Říšskoněmecké propagandě, která je výborně organizována, poskytl zejména Barthélemyho článek ma-

teriál k tvrzení, že by se vedení francouzské armády rádo vyhnulo smlouvě s Československem. Francouzský generální štáb použil hned první příležitosti, aby omyl vysvětlil. Byli bychom šťastni, kdyby stačila tato jediná oprava a kdyby už nemusela následovat žádná další, která by musela předložit pevnější důkazy.

4. Po této velmi přesné formulaci francouzských záměrů prohlásil anglický ministr zahraničí Halifax: „V Evropě snad nebyla všude správně pochopena Chamberlainova řeč ze 24. března. Zdůrazňuji proto, jak byla myšlena. Totiž takto: Anglie nemůže rozšířit své vlastní vojenské závazky, ale Anglie uznává naprosto význam střeoevropských a východoevropských problémů a nebezpečí, a považuje se definitivně za přímo a bezprostředně interesovanou na československém problému.“ Tímto prohlášením lorda Halifaxe (který, jak známo, je od Edena „napravo“ a těší se proto sympatiím „isolacionistického“ křídla anglické vládní strany) dosáhlo se nepochybně maxima zřetelnosti, jakou kdy anglická zahraniční politika před vypuknutím války projevila. Nikoli vlastní vojenské závazky, ale nejužší vojenské spolenectví s Francií, která právě vysvětlila a zdůraznila své vojenské závazky vůči Československu. Definitivní, přímý a bezprostřední zájem Anglie na konfliktu, který by se odehrál uprostřed kontinentu — tedy jasné odmítnutí izolacionismu a neúčasti na kontinentálních rozhodnutích. Je vskutku tak těžko zjistit adresáta, kterému tato prohlášení, pro anglické poměry tak málo diplomatická, platila? Nuže, není vůbec třeba uhadnouti ho — anglická vláda se oficiálně rozhodla oznámiti své stanovisko formálně berlínskému ministerstvu zahraničí. Jsou výteční historikové, kteří nepochybují, že by poslední světová válka nebyla vypukla, kdyby byla anglická vláda v červenci r. 1914 sdělila Berlínu, jak smýšlí o německém vpádu do Belgie. Domníváme se, že Anglie tentokrát promluvila včas.

5. Po dobytí Rakouska byla obava, že by mohlo býti Československo — které je obklopeno velkým obloukem říšskoněmeckého území — zardoušeno hospodářsky: pouze „mírovými“ prostředky ostré celní a tarifní politiky mohl by býti čsl. vývoz zadržán dlouhou německou zdí. To byla nepochybně velmi vážná a velmi reálná obava. Nyní bylo v Londýně rozhodnuto — na základě detailovaného plánu Bonnetova, který byl odjakživa spíše hospodářským, než zahraničním odborníkem —, že anglo-francouzské spolenectví se má konečně projevit v Československu i hospodářsky (ostatně i v Jugoslavii, Rumunsku, Bulharsku, Maďarsku a Řecku). Velká část velkých zásobních nákupů obou velmocí uskuteční se u nás a v ostatních státech, které jsme jmenovali. Za takových okolností by „celní válka“ proti Československu už nebyla tak prostá. Teď už podstatná část čsl. vývozu není životně důležitá jenom pro nás, ale také pro západní velmoci. Každý nevládný čin tarifní politiky našeho velkého souseda neobrátí se pouze proti

nám, nýbrž také proti oběma velmocem, Francii a Anglii. To, bohužel, nevládnost nevylučuje, ale klade jí překážky.

6. Samozřejmě nebyla v Londýně aranžována pro Československo vyslovená vánoční nadílka — a nebyly tu jenom krásné dárky. Čím víc se obě velmoci zasadily o bezpečnost Československa, tím více se cítí oprávněny očekávat od Československa nejvyšší míru chytrosti, opatrnosti a mírumilovnosti. Samozřejmě jim toto právo přiznáváme a samozřejmě je nezklameme. Pakliže francouzská a anglická vláda vyslovily naději, že se v Československu velmi brzy uskuteční co nejlepší uspořádání menšinové otázky, vyslovily jenom naši vlastní naději. Hranice naší ochoty dorozumět se je známa: celistvost a demokratická ústava státu. Až potud učiníme v š e, abychom rozřešili nacionální otázky v republice lépe, než byly kdekoli v Evropě rozřešeny. A právě to žádali v Londýně od Československa a právě toto žádáme sami na sobě.

Rozčilený depressionismus, který jsme v posledních měsících v určitých oblastech naší politiky zažili, kolísá — a kolísá snad ještě dosud — mezi dvěma bolestmi: Nebyla celá naše politika chybná — neměli jsme se už dávno podřídit německému nátlaku za každou cenu? Anebo: Můžeme se ještě dále řídit podle západní Evropy, když se západoevropské mocnosti o nás vůbec nezasazují?

Ochota podřídit se nacistickému nátlaku za všech okolností je zřejmě povahový zjev, rozhodně ne zjev politický. Ostatně je tato ochota v čsl. lidu pouze řídká a není třeba o ní ztrácet mnoho slov. Co se týče „zklamání“ nad západními velmocemi, mohli by zklamaní lidé jednou vyslovit, co si za nynějšího stavu záležitosti mohou přát a zda mohou žádati od Francie a Anglie více? Nejsme, bohudík, ve stavu válečném. Bojujeme prozatím politický, diplomatický, hospodářský a organizační zápas o důstojný mír. V tomto boji je postoj Francie a Anglie od londýnské konference naprosto jasný — doufejme, že i pro krátkozraké. Naprosto zřejmé je také, čím nám obě západní velmoci za všech okolností chtějí pomoci — i v případě nejtragičtějším. *Pavel Vilemský.*

p o z n á m k y

Májové poznámky

Snad jsou i mezi Čechy lidé, které jednota lidu netěší, není-li vynucena „sílnou rukou“. Ale nás těší dobrovolnost právě tak, jako jednota. Měli jsme pocit štěstí, když jsme tuto dobrovolnou jednotu viděli 1. května v Praze.

Nevím, bylo-li na Václavském náměstí 100.000 nebo 120.000 lidí, ale vím, že to byl lid. To se cítí. Lidé tam nestáli vedle sebe tak těsně proto, že by je snad někdo nakomandoval, nehnila je také žádná touha po sensacích, vždyť na Václavském náměstí nebyla vlastně žádná podívaná. Lidé viděli jen sami sebe. Ale při této příležitosti viděli právě, že jsou lidem v nejlepší slova smyslu: společenstvím lidí, které nespojuje pouze vnější osud, ale také — a to je důležitější — dobrovolná jednota názorů na nejpodstatnější otázky. Na Václavském náměstí nebyly ani recitační sbory, ani nezněly „bojové písně“, nebylo vidět ani rituální symboly. Jednotlivci a soukromý člověk vyjadřoval přímo, bez skandovaných frází a bez zpracování stranickým aparátem, jak tento lid smýšlí a co považuje za důležité. Při tom se dala zjistit zajímavá věc, že

názorová jednota o několika důležitých otázkách je možné nejen bez mechanického usměrnění, ale že je právě bez ně zvláště působivá. Pozoroval jsem velmi bedlivě, kdy se projev nejsilnější a nejradostnější souhlas se Zenklovým projevem (můžeme to považovat za důležitý příznak právě proto, že přitomto staromódním shromáždění neúčinkovaly ani klaky ani „recitační sbory“) souhlas se ozval vždy, když řečník mluvil o svobodě nebo o míru nebo o samostatnosti. Tyto tři věci považují Čechoslováci zřejmě za tak důležité, že souhlasili neobvykle živě, když řečník připomínal pohotovost lidu k boj za tyto statky. Nebyl to však omámený a ztřeštěný souhlas nýbrž rozumné pochopení zdravých lidí, že i civilista musí umět bojovat za věci, které jsou člověku drahé. Státníci, kteří se zajímají o válečný potenciál Československa, měli by si v odborné, vojenské literatuře přečíst, že civilisté, kteří přesně vědí, zač bojují, bývají nejlepšími a nejtvrďšími vojáky.

Národ soukromých jednotlivců a civilních občanů může být právě tak jednotný a ukázněný jako národ mechanicky usměrněný — snad i o něco lépe. To bylo v Praze 1. května 1938 velmi zřejmé. Ukázalo se právě tak jasně, že pražský lid nemá žádný talent pro „totalitu“. Byl jsem svědkem scény, které se 1. května tolikrát opakovala: henleinovští studenti (kteří se dali snadno poznat podle tyrolských klobouků, hodičích se na sváteční Václavské náměstí asi tak jako smoking do horské boudy) jdou zvědavě mezi davem manifestujících lidí. Nějaký muž jim chce připnout na klop kabátu stužku v čsl. barvách jako komukoli jinému. Studenti odmítají. Na to se nestane — nic. Deklarovaní protivníci jdou mezi tisícovým davem, který je jiného mínění, jdou docela klidně, nikdo je neruší a nikdo jim neublíží.

Cizince, kterého jsem provázel, upozornil jsem několikrát na tuto zajímavou skutečnost. Cizinec, který neuměl česky a s kterým jsem proto uprostřed českého davu mluvil německy aniž bych byl „utiskován“, prostě žasl. Nakonec se mne starostlivě zeptal, není-li tolik snášlivostí projevem slabosti a není-li taková tolerance nebezpečná. Odporoval jsem mu s nejlepšími přesvědčením: snášlivost může být sice nesprávně pochopena, ale nemůže být nebezpečná. Nesnášlivost je silou hysterických lidí — nehysteričtí lidé čerpají sílu z klidné jistoty svých názorů a sebevědomí. Další vysvětlování bylo už zbytečné, protože pak zpívalo stotisíc lidí „Kde domov můj“ hymnu ze všech nejméně pathetickou. Když cizinec slyšel tuto melodii a podíval se do tváří lidí, přikývl. Porozuměl. *V. Št.*

Co znamená organizace

Jako všude jinde, je také v politice — a tady snad ještě více než jinde — důležité umět dělat dojem. Jde-li o davové projevy, je nezbytným předpokladem dobrá organizace. Nutno uznat, že sudetoněmecká strana ji má. Aspoň na májovém projevu v Láberci ji ukázala se značným úspěchem. Pro naše cílení je to ovšem organizace a kázeň trochu příliš vojenská, které chybí spontánnost lidového projevu, ale i tak by bylo možno se na ní leccemus příučit.

Shromáždění je především pečlivě dekorováno. V průčelí stojí tribuna a za ní je velká stěna, potažená rudou látkou na níž jsou velké iniciály SdP a státní barvy. Kolem dokola shromáždění jsou na stožárech prapory státu, města a strany. Na zemi je vápnem naznačeno, jak se lidé mají řadit. Radí se tak, že uprostřed zůstane volná ulice, jíž projde vůdce a funkcionáři strany směrem k tribuně. Jak průvody přicházejí, diriguje je pořadatelé tak, že se lidé staví nejprve po obou stranách střední ulice. Tak dav pravidelně narůstá od středu k obvodu. Po celém prostranství jsou v pravidelných vzdálenostech ampliony, takže všude je slyšet tak dobře jako na tribuně. Se všech seřadišť ve městě vedou na tribunu polní telefony. Pořadatelé na seřadištích při odchodu hned lidí spočítají a hlásí množství funkcionáři na tribuně hlavního shromáždění. Tepr pak s tribuny občas ohlašuje: „Pozor, pozor, až dosud je zde shromážděno tolik a tolik lidí. Na cestě je ještě tolik a tolik. Henlein je právě na odchodu z Jablonce“ atd. Potom zase hraje hudba, aby se lidé nenudili. Poslední příjdu stavovští a političtí funkcionáři okresu a postaví se ve vyrovnaných řadách pod řečnickou tribunu, potom se nesou prapory (v čele, podle předpisu, se státní vlajkou) a umístí se do připraveného dřevěného rámu po stranách tribuny. Trubačský sbor zatroubí fanfáry, a jeden z činovníků zahájí schůzi.

Je to dobře promyšlené a v podstatě velmi jednoduché. My máme proslulou organizaci při sokolských sletech, ale při politických projevech se ještě spokojujeme s improvizacemi. Také politika však potřebuje jisté obradnosti. *Z. S.*

Nemecká menšina a nemecká demokratická menšina

Kancler Hitler se pokouší uplatňovať titul „Kanzler des deutschen Volkes“ nebo „Führer der Deutschen“, aby si svět uvědomil, že se považuje za vůdce v š e c h N ě m c ů, ať jsou kdekoliv, tedy také v Československu, a jakýmikoliv státními občany, tedy také československými. Tento všenněmecký titul se objeví obyčejně v nějaké řeči nebo v nějakém ne zrovna přísně ústavním dokumentu, spíše jako namátkou.

„Führer der Deutschen“ neznamená nic jiného, než že všichni Němci se musí podrobit vůdci, že místo pro pravého Němce je jen mezi nacisty. Pro Německo se to rozumí již samo sebou, ale nyní nemají ani cizí státy překážet, aby tak bylo všude na světě. Týká se to v první řadě nás, v druhé řadě Švýcar, dále Spojených států, kde je velká nemecká menšina, konečně Polska, Itálie, Dánska, Francie a jiných.

Jedině tak lze rozumět výkladům z Berlína, že Německo ponikom nic nechce, že jeho kulturní požadavky jsou jen vnitřní německou záležitostí, že nejsou státoprávní povahy, že se nedotýkají hranic. Jak se svět opětovně přesvědčil, nebývá v Německu od vyslovení názoru daleko k jeho uplatnění, a proto lze očekávat novou, jakousi mírovou ofensivu. Její předehrou u nás je spojování se německých stran v jedinou stranu pod vedením autoritativního vůdce. Tato strana, která si záměrně nikdy nechtěla zavést pro sebe demokratický řád, nemůže se přirozeně dovolávat demokratických zásad obvyklých při sestavování vlád v demokratickém režimu. Může stát v opozici, proti tomu není námitka, ale bylo by trochu absurdní, kdyby se tento autoritativní a totalitní politický útvar dovolával demokratických zřízení.

Německá propaganda a lidé, které již zpracovala, považují požadavek německého universálního nacismu za spravedlivý a říkají, že nikdo nemůže Němcům bránit v budování vlastní civilisace. Světu prý může a musí být přece lhostejno, co Němci v Německu i mimo Německo čtou, co píší, co hrají na německých divadlech nejen v říši, ale i mimo ni, hrají-li místo své staré skvělé hudby brňčivé marše, zda považují za umělecká díla místo svých velkých klasiků a dobrých moderních autorů nacistický šmejdl, zda se vracejí k oslavám kolosálního, banálního a naprosto všedního křče, zda zatracují řadu německých filosofů, kteří bývali německou pýchou, pláti-li jim slovo tvůrců nacistické ideologie více než slovo boží.

Světů to však není lhostejné, a jak ukázalo Švýcarsko svým jasným prohlášením, bez čekání na pomoc z ciziny, není to lhostejné ani těmto nejcivilisovanějším Němcům. Švýcarsko dalo zářivý příklad, když bez čekání, jakou odezvu bude mít nacistický útok v cizině, řekl jasné a stručně, že se bude proti nacismu bránit. Švýcarsku bylo ihned jasno, že pro demokratického občana je zcela nemožné se dohodovat o duchovém obsahu nacistické kultury, jej přejímat a dokonce pěstovat. A o to dnes nacistickému režimu nejvíce jde. Kulturní autonomie, kterou po nás Němci chtějí, znamená, že se máme za svou německou menšinu zříci staré německé civilisace, jejímiž nositeli jsou dnes hlavně naše a švýcarské školy s německým vyučovacím jazykem.

Proti tomu však v Německu nikdy neuznají právo celého světa mluvit za německé demokratické menšiny, kterým je dnes vzata možnost se jakýmikoliv způsobem uplatnit.

Celý svět ví dobře, že Německo má svou velkou menšinu, která se nemůže dostat ke slovu a která ještě pořád žije ve staré německé civilisaci a myslí ve staré a skvělé německé tradici. Svět ví, že tyto své menšiny Německo prostě zapírá, že tam jsou a hlásí se hned zde, hned onde k životu. Pravda, jsou to jen malé záblesky, které bývají udušeny ihned mocí rozsudků lidových soudů, ale svět je vidí a správně hodnotí jako nouzová znamení trosečníků, kteří prosí, aby nebyli opuštěni. Nacisté znají jen rasovou příslušnost, demokraté znají ještě společenství ducha, které ovšem nacismus nikdy nepochopí. Je to však důvod k tomu, aby demokracie se zastavila před nacistickou nechápavostí, která se nedá poučít a umíněně opakuje své rasové předsudky? Nacisté nemohou ani po nás, ani po ostatních demokratických státech žádat, aby do svých škol a svého veřejného života zavedli nacistického ducha, který nebyl nikdy domovem v těchto zemích. Nemohou po demokraciích celého světa žádat, aby jim dobrovolně vydaly v plen starou civilisaci, kterou oni opustili a ke které se jednou rádi vrátí.

Nebylo by těžké se dohodnout s SdP jako s politickou stranou, ale nacismus jde mnohem dále, až na kořeny samého života, přechází k takovému pojmání myšlení i světového dění, že to vyžaduje naprostou změnu v duševním životě národů. Nejde jen o politický směr, o nějakou hospodářskou,

materiální koncesi nebo změnu, nacismus žádá naprosto převychování lidí svobodných v lidi poddanské. Jsou u nás a jinde asi také lidé, v jejichž žilách koluje ještě dosti poddanské krve. Ale pro svobodné lidi je takový stav nemyslitelný. Náš dělník s revoluční tradicí, náš sedlák, starý rebelant, ba ani náš měšťák s vrozeným odporem ke každé autoritě, se nikdy nedají přeformovat v poddajný nástroj vůle jednoho člověka. A tak to je, bylo a bude v demokraciích celého světa, tak to bylo i v Německu — a zase jednou bude.

Až přijde probuzení, Němci sami budou vděční světovým demokraciím, že jim v jejich nejhorší době bránily a chránily starou, krásnou německou civilisaci. Je to bratrská služba, která snad povede jednou k opravdovému sblížení mezi národy.

B. Palkovský.

Ochránci čisté rasy

Co znamená pojem „rasa“, na tom se na celém světě neshodnou ani dva učenci. Ale za to je několik milionů lidí přesvědčeno, že je třeba rozbít si pro tento pojem navzájem lebky. S vášnivostí, která patří do středověkých křižáckých válek, seskupují se miliony v divoká „hnutí“ a jejich nejdůležitější požadavek ve všech zemích zní: „Chraňte čistotu naší rasy! Chraňte čistotu našeho národa!“

Pan Codreanu na příklad nemohl jednoho dne vydržet, že se mísí krev jeho rumunského národa, čistá rumunská krev, s krví národů jiných. Pan Codreanu volal básnickými slovy a velmi masivními kulkami z revolverů všechny „pravé Rumuny“, aby konečně začali hájit čistotu své krve. Jeho bojovné volání znělo: „Rumunsko čistokrevným Rumunům!“ Pan Codreanu docílil mohutné ozvěny. Již před dvěma sty lety napsal jeden velký státník v soukromém dopise povzdech, který se od té doby stal příslušným: „Synu, netušíš, jak málo rozumu je třeba, aby se lid dal ovládat!“ Hnutí pana Codreanu, vášnivost „čistých“ Rumunů, se nakonec tak rozrostlo, že se země octla na pokraji občanské války — občanské války, která by byla vedena docela vážně za požadavek: Rumunsko Rumunům! Vláda zasáhla v posledním okamžiku. A při té příležitosti vyšlo najevo:

Pan Corneliu Codreanu má otce, matku, dva dědečky a dvě babičky. To celkem není nic zvláštního, tím se může chlubit každý. Nápadné je jenom, že „čistokrevný Rumun“ Corneliu Codreanu nemá ani kapičku rumunské krve. Jeho otec se jmenuje Zelea Žilinsky. Je synem Poláka a Žilinského a Maďarky Agapily Anterové. Codreanova matka se jmenovala za svobodna Elisa Braunerová. Je dcerou Němce Karla Braunera a jeho naprosto německé manželky. Podle soudobých rasových hnutí určují, jak známo, národní cenu a vůbec jakoukoli cenu člověka babičky a pradědové, a z toho vysvítá, že by pan Codreanu musel být okamžitě vyhnán z Rumunska: má ve svých žilách 25% polské, 25% maďarské, 50% německé a 0.0% rumunské krve. Ostatně přišel pan Codreanu na svět jako Corneliu Žilinsky — teprve tři roky po jeho narození dal si jeho otec změnit jméno. V matrice je aspoň vůdce „čistokrevných Rumunů“ zanesen jako Corneliu Žilinsky. A tento muž dokázal sjednotit statisíce Rumunů v plamenném rozhodnutí, že je třeba z rumunského národního těla odstranit každou kapku cizí krve — a nejde-li to jinak, tedy ohněm a železem! Na rozkaz tohoto muže vraždili Rumuni druhé Rumuny, protože byli v podezření, že nejsou na sto procent čistokrevní.

Tomuto šílenství neklade zeměpis hranice. Vyznavači čisté rasy jsou tedy i v Maďarsku. Tam se jmenují „šípové kříže“ a chystají se prolévat maďarskou krev za čistotu této krve. Jejich božským vůdcem je pan Szalassi, o kterém byla v posledním čísle už řeč. Dne 26. dubna 1938 položil zemědělský poslanec Desider Sukyok na stůl předsedy sněmovny jedenáct dokumentů a fotografií, které nezvratně dokazovaly: vůdce „čistokrevných“ Maďarů nemá ani kapku maďarské krve, ba ani není maďarským státním občanem! A vůbec se nejmenuje Szalassi, Selosan. Pan Selosan je syn německy mluvícího Vídeňáka. Jeho děd byl úředník vídeňské západní dráhy. Ale předkové starého Selosana nejsou ani Němci, nýbrž Arménoci, kteří přišli jako emigranti ze Sedmihradska. Naproti tomu je babička pana Selosana Slovenka. A vůdce maďarských šípových křížů, průbojník stoprocentní čisté maďarské krve, je dnes ještě rakouským příslušníkem (od 11. března Velkoněmec).

V této šílené a krvavé frašce, kterou prodělává naše doba kolem pojmu rasismu, hraje ještě několik figur velkou roli. Mezinárodní zdvořilost brání, abychom zkoumali u každého jednotlivce rasistických heroů rodokmen — ale sázím tisíc proti jedné, že jenoho dne zajímeme sensaci, proti kterým případ Codreanu a Szalassi jsou pouhé malíčkosti. Pokud jde

o pana Henleina, můžeme si snad dovolit říci o něm pravdu, totiž, že alespoň jedna jeho babička je naprostá Češka (podle úřední matrice se jmenuje paní Dvořáčková). O panu Seyss-Inquartovi se zjistilo, že alespoň dva jeho prarodiče jsou Češi. Otec nacistického ministra se jmenoval také docela normálně Zajíc.

Tím jsme dospěli k našim německým spoluobčanům z oblastí, kde se mluví německy. Tato oblast — stará exportní končina — odjakživa zásobovala Rakousko, Maďarsko a Německo vášnivými německými nacionaly. Tito ubozí lidé nesmírně trpěli okolností, že měli tak ryzí česká jména. Snad právě to byla rána, která jim nedávala pokoje a která je doháněla k výstřednostem. Když r. 1931 po prvé se nastěhovali naci do vídeňské radnice, pozůstávala jejich frakce více než ze dvou třetin z lidí, které by každý podle jména považoval za zástupce vídeňské české menšiny (vedoucí muž frakce se jmenoval Suchanek, jeho zástupce Rešný). Nedávno měl Stříbrného tisk pěkný nápad (proč bychom to neuznali?), aby se henleinovcům splnilo s pánem bohem jejich přání a aby se zavedlo něco obdobného „arijskému průkazu“ — totiž „germánský průkaz“. Za Němce platí ten, kdo má nejméně tři německé prarodiče. Zavedení tohoto principu — tedy plánovitě uplatnění milovaného norimberského zákona na sudetské Němce — zdecimovalo by Henleinovu stranu strašlivě. Co by podnikli na příklad vůdci SdP. Obrlík, Hudeček, Utišil, Pšeníček, Sebekovský, Lukeš, Králíček, Jiříček na svoji záchranu? A dokonce drobnější vůdcové a podvůdcové v městech a městečkách, kteří zůstávají v pozadí a kteří jsou vybírání s opatrností ještě menší? Ve Znojmě se na příklad jmenují vedoucí lidé SdP: Řepa, Šlapák, Dařílek, Kratochvíl, Vozelka, Nebrle, Lažnička, Sedlář, Peschak, Haschek, Svoboda, Janouschek, Schinkovský, Klimesch, Malezek, Tichý, Podlesch, Zajíček, Czehak, Kopřiva, Dudek. Můj ty Bože, je to fraška!

A miliony lidí dávají se těmito proroky čisté krve vybičovat k šílenství. Pro tento hloupý vtip o čisté krvi umírají lidé, synové zapírají svoje matky a zeměkoule se pomalu stává blázincem. Někdy je to opravdu těžké nebýt misantropem. Co čeká národy, které se dávají hnáti cestou zpátky od kultury do pralesa rasismu muži, jejichž soukromá existence je dokonale polemika proti rasové teorii? *Josef Krejčí.*

Jakou visitku předložíme k 20. výročí ČSR?

Máme doma i za hranicemi (jako každý stát má) kritiky, kteří trpí chronickou nespokojeností. Jsou to lidé, kteří zásadně vidí jen to, co se neudělalo a udělat se mohlo nebo mělo, nebo podle jejich názoru musilo a — neudělalo se. A zásadně nevidí nic z toho, co se vykonalo a jaký rozdíl představuje dnešek proti době před 20 lety.

A tak bychom, myslím, potřebovali publikaci — podle okolností provázenou i srovnávacími obrázky — ve které by bylo přehledně sestaveno, co jsme si za 20 let naší samostatnosti vybudovali v různých resortech veřejné správy: architekti by napsali a doložili obrázky, jak to dopadalo s naším standardem bydlení dřív a jak to dopadá teď. Dále bychom se mohli dovědět, jaké jsme měli školy dřív a jaké máme teď. Jak se změnila a zdokonalily, a které čsl. silnice. Jak se liší čsl. železniční vagon od svého praotce v době 1918. Jak se zrychlila naše doprava pošty a osob. Jaký byl poměr cen některých předmětů k výdělkovým schopnostem určitých kategorií před válkou, po válce a dnes. Jak vzrostla elektrisace — hodně by pověděl diagram; dále jak se rozšířily vodovody, jak plynárenství, rozvoj telefonu, rozhlasu a pod. Jak vzrostla motorická doprava, jak se zvýšilo různými kursy vzdělání, rozvoj knihovnictví, zlepšení zdravotnictví atd.

Slušelo by se také ukázat nám i cizincé, jaké to měli dříve naši spoluobčané národnosti německé, maďarské, polské, ruské, na př. se školstvím, s knihovnictvím, se sociální a zdravotní péčí, a jaké to mají dnes.

Byl by snad čas na to pomýšlet. — Kdybychom takovou publikaci poslali do světa, byl by to jeden z dalších dokladů o tom, jak si vládnout dovedeme, a že si samostatnost nejen zasloužíme, ale i udržíme. Posílilo by se tím sebevědomí našich občanů tak, jako žádným jiným způsobem. A což teprve kapitola o svobodě a volnosti!

Mohli bychom tam také podrobně doplnit, jak se měnily režimy u našich sousedů, jaké politické a sociální otřesy tam zažili, jaké výjimečné stavy, popravu a podobné věci se tam musely odehrát, než se dostali ke dnešní konsolidaci, o které ovšem my sami máme dost rozmanité přesvědčení. Náhodou při probírce knihovny jsem objevil uschované staré noviny z dávných dob: ve srovnání s našimi sousedy

jsme žili tak klidně, že není ve střední Evropě kromě Švýcarska žádný jiný stát, který by se tomu vyrovnal.

Neškodilo by také předložit veřejnosti vypracované nebo už schválené další stavební práce a jiné plány (elektrisace, silniční stavitelství, úprava periferií velkých měst a j.), případně i tabulky pro minulé i současné srovnání cen denních potřeb a výdělků. Taková generální přehledka by přinesla mnoho užitečného. Takovou knížku dát do ruky mládeži, která je někdy příliš vydána proudům demagogického tisku — to by byl prvotřídní kus státoobčanské výchovy!

Předkládáme tento volný návrh — nevíme ovšem komu — ale při dobré vůli se ho, doufáme, ujme ruka, která už provede další. *Jan Mašek.*

Německo a Balkán

Znovu a znovu se nyní klade otázka, jak si Německo bude po rakouské anexi počínat ve východní Evropě. Můžeme si o tom učinit dost dobrou představu z knihy německého novináře Egona Heymanna „Balkan“, která právě vyšla v Berlíně. Byla ovšem psána ještě před anšlusem, ale to nijak nezmenšuje její informační hodnotu, neboť tím jasněji vystupují obrysy politické práce, kterou Německo už léta na Balkáně koná a ve které bude nyní ovšem pokračovat tím usilovněji. Pojmem Balkán zahrnuje Heymann Jugoslavii, Maďarsko, Bulharsko, Řecko, Rumunsko a Turecko. Není náhoda, že nejvřelejší slova ve své knize nachází pro Jugoslavii a že jí věnuje nejvíce místa. Právě v tomto státě dosáhlo Německo v posledních letech poměrně největších úspěchů, zvláště proto, že nalezlo tak vhodného partnera v ministerském předsedovi Stojadinovičovi, jehož příbuzenský vztah k jedné berlínské rodině Heymann výslovně zdůrazňuje. Rakouským anšlusem však vstoupil do hry nový činitel, o němž zatím nevíme, jak bude působit na náladu balkánských států a jak se celkově projeví. Je to fakt, že Německo se stalo přímým sousedem dvou balkánských států, Jugoslaviie a Maďarska. Rozhodně však tento činitel nezpůsobí změnu německého stanoviska, o jehož poznání nám nyní jde, ledaže přiměje německou politiku k ještě větší opatrnosti a obezřetosti. Budeme tu volně reprodukovat několik odstavců z Heymannovy knihy. Většina toho, co Heymann říká o německém stanovisku k jmenovaným státům, nepochybně platí s malými obměnami také pro nás, třebaže se o Československu autor zmiňuje jen mimochodem a příležitostně.

Přátelství mezi Německem a balkánskými státy se podle Heymanna zakládá na dvou předpokladech: 1. že se s německými národními skupinami v těchto státech bude nakládat tak, jak si tyto státy přejí, aby se s jejich národními skupinami nakládalo v hranicích německých, a 2. že tyto státy budou dělat naprosto „nezávislou“ zahraniční politiku, t. j., že se nepropůjčí žádným cizím vlivům, které by směřovaly proti německým zájmům. Německo prý nemá na Balkáně dobyvačských úmyslů. Jeho zásada zní „Balkán balkánským národům“ (tady se obratně přejímá staré heslo balkánských politiků v dob sjednocovacího a osvobozenického úsilí tamních národů) a tato zásada je zase založena na Hitlerově řeči z 20. května 1935. To je ona známá smírlivá řeč, v níž říšský kancléř prohlásil, že Německo nechce žádný cizí národ germanisovat ani válečně porobit. Nynější německá vláda prý nemá jiného přání než žít se všemi sousedními státy a národy v míru a v pokoji, ať jsou velké či malé, a vidí prý v jejich existenci, pokud jsou „skutečně nezávislé“, neutralisujícího činitele na svých vojensky otevřených a nechráněných hranicích. (Po třech letech, které od této řeči uplynuly, ovšem jeden z těchto neutralisujících činitelů právě německým zásahem zmizel — Rakousko.)

K prvnímu předpokladu, který se týká zacházení s německými národními skupinami v balkánských státech, podávají výmluvně vysvětlení tato Heymannova slova: „Úzký pojem státního občanství, obvyklý ve vilémovském Německu, byl rozbit, a německý národ, jež chtěl zmenšit, rozbít a udusit na úzkém prostoru, náhle vyrostl daleko přes hranice. Z bezprostředního zážitku bídy pohraničního německví vznikl smysl také pro život a boj německých ostrovů, oněch národních skupin, které semknuté sídlí uprostřed cizích národů, bez spojitosti s německou národní půdou a velikou, uzavřenou německou sídelní oblastí. Styk s německými armádami za světové války je zase naučil cítit se členy velkého německého národa.“

Druhým požadavkem, který Německo podle Heymanna klade balkánským národům a který zní, aby dělaly naprosto „nezávislou“ zahraniční politiku, se rozumí asi tolik, že nesmějí udržovat přátelské nebo dokonce spojenecké styky se žádnou jinou velmocí, zejména nikoli s Francií a s Ruskem. Tím si vysvětlíme, proč Heymann mluví o Malé dohodě nelichotivě a jako o „žandarmu Francie.“ Této německé představě „nezávislé“ zahraniční politiky se zatím nejvíc přiblížil Stojadinovičův režim v Jugoslavii. Německu se na Jugoslavii líbilo už to, že udělala rázný konec demokracii. Heymann připomíná v této spojitosti výroky Göringovy při jeho zájezdu do Bělehradu na pohřeb krále Alexandra. Göring tehdy řekl: „Král Alexandr pochopil znamení doby, když jediným úderem odstranil zpuchřelou demokracii a položil základní kámen k nové, jednotné a silné Jugoslavii.“ Obširně pak Heymann líčí další návštěvy Göringovy, Schachtovy a Neurathovy v Jugoslavii a letošní lednovou návštěvu Stojadinovičovu v Německu.

O Rumunsku píše Heymann mnohem zdržlivěji. Rumunsko prý dosud nedospělo k „věcnému uznání výkonů nového Německa“, a bez této psychologické základny vzájemného poctivého oceňování není prý možná ani politická součinnost. Ovšemže jsou i v Rumunsku lidé, strany a časopisy, kteří mluví a píší o historickém poslání Německa, ale i ti prý mají za to, že dnešní Německo může býtli teprve zítřejším přítelem Rumunska. Nelze prý zamlčeti, že od roku 1937 vede se v Rumunsku zostřený boj proti 800.000 tamních Němců, což je další závaží na vztazích mezi Berlínem a Bukureští. Bude musit uplynout určitý čas, než prý zmizí jed, který zasel Titulescu.

O Bulharsku mluví Heymann jako o starém příteli Německa, o Řecku a Turecku nemůže celkem říci nic zvláštního. Turecko si zavedlo Kemalovou zásluhou režim v mnohém ohledu podobný německému, ale to prý neznamená, že musí také dělat společnou politiku s Německem. Naopak prý tam vzpomínky na válečnou součinnost Německa s tureckou armádou hodně pohasly, a s tím se musí počítat. I tady ovšem dává Heymann nepokrytě najevo naději, že se Německu podaří Turecko získat.

Zajímavé jsou také Heymannovy zmínky o hospodářské politice Německa na Balkáně. Hospodářská součinnost Německa s těmito zeměmi neomezila se prý jen na výměnu zboží. Německo Schachtovými ústy projevilo ochotu „pomáhati těmto zemím při dobývání jejich dosud nevytěženého bohatství minerálního a jiného, a to tak, že dává k dispozici stroje a inženýry, což se později zaplatí z výtěžku otevřených dolů atd., takže vlastnická práva zůstanou v dotčené zemi.“ Významná je však také Heymannova poznámka, že „hospodářská spolupráce Německa s balkánskými státy se nezakládá jen na vzájemném doplňování dodavatelů surovin a státu vyvážejícího hotové výrobky, nýbrž také na dalekosáhlém souhlasu v politických názorech na hospodářství.“ Jako doklad toho uvádí Heymann Stojadinovičovu řeč při otevření železáren v Zenici, které zařídily Kruppovy závody, jakož i to, že balkánské státy zavedly státní kontrolu svého zahraničního obchodu. Zřejmě v tom vidí Heymann příznak toho, že tyto státy směřují k podobným hospodářským metodám jako Německo, t. j., že organizují své hospodářství podle hledisek branných a politických, a nepochybně si od toho slibuje další možnosti jejich přizpůsobení německým směrnicím. Přičítá německé politice za zásluhu, že balkánským státům neposkytovala prostě půjčky, jako to činily západní velmocí, nýbrž, že se snažila balkánskému hospodářství skutečně pomoci jeho rozvíjením a odběrem produktů, hlavně zemědělských. Půjčky prý se většinou proměňují v dlouhodobé nebo válečné investice, které oněm zemím mnoho nepomohou. Zato Německo vystupuje na Balkáně jako největší kupec.

Heymann ovšem nedodal, že k této úloze je Německo vedeno jednak svými politickými zájmy a plány, jednak svou kapitálovou slabostí. Německo prostě potřebuje balkánského obilí a balkánských surovin, které však nemůže zaplatit devisami, nýbrž jen vývozem svých průmyslových výrobků. (To ovšem neznamená, že máme tyto německé metody podceňovat.) Heymann se zmiňuje dále o tom, že západní mocnosti na německé hospodářské pronikání žehrají, a odpovídá na to docela správně: západním mocnostem je docela volno počínat si na Balkáně také tak, to jest nakupovat tam prostě část svých zemědělských potřeb.

To jsou asi nejpodstatnější odstavce Heymannova spisu. Celkem se dá říci, že Německo nejde na Balkán a do východní

Evropy a tváří dobyvatele, nýbrž s tváří přítele a ochránce. Ukazuje na to, že chce těmto zemím pomáhat hospodářsky, že chce respektovat jejich politickou samostatnost, ale klade si ovšem podmínky, o nichž jsme se na začátku zmínili. Podle Heymanna nechce být Německo na Balkáně ani netečné, jak prý se mohlo zdáti z někdejší Bismarckovy poznámky o kostech pomohanského granátника, ani nechce vystupovat útočně, jak to bylo zvykem za Viléma II., když se mluvilo o cestě z Berlína do Bagdadu. Hledá prý dnes syntésu mezi těmito dvěma krajnostmi, a je stejně vzdáleno jak lhostejnosti, tak imperialistického hesla „Drang nach Osten“.

Máme-li ovšem na paměti ono zvláštní německé pojetí zahraničně-politické „nezávislosti“ balkánských a vůbec středoevropských zemí, jakož i naléhavost, s jakou německá propaganda mluví o „bolševickém nebezpečí“ ve střední Evropě a na Balkáně (také Heymann o tom ztratil mnohé slovo), poznáme, že věcně není Německo starému plánu Berlín—Bagdad tak vzdáleno, jak se tváří. Rozdíl mezi Německem vilémovským a nynějším je v tom, že Německo dnešní prostě volí obratnější taktiku. Počítá s tím, že už neexistují monarchie rakouská a turecká, nýbrž místo nich národní státy, které nechtějí přijít o svou existenci. Jestliže dříve problém zněl: získat habsburskou a tureckou dynastii pro německé plány, zní dnes problém jinak: získat pro německé plány středoevropské a balkánské národní státy. Složitějším poměrem se musí svou složitostí přizpůsobit i nová německá taktika. I z obzřelých formulací Heymannových, které jsme citovali, je s dostatek patrné, že Německo považuje střední Evropu a Balkán za výhradní oblast svého velmocenského vlivu a že nechce nikomu dovolit, aby do této oblasti zasahoval. Nejen Francii a Rusku, ale ani Italii.

Z. S.

Kompetence

Neshodami mezi jednotlivými ministerstvy při jednání o účasti na světové výstavě v New-Yorku se ztratilo tolik času, že na architektky, kteří byli vyzváni, aby vypracovali ideový návrh našeho pavilonu, zbyla jen velmi krátká lhůta (do 14. května); musí pracovat dnem i nocí, chtějí-li přijít s kloudným návrhem.

To je novinářská zpráva, která ukazuje, co dovede udělat t. zv. kompetenční konflikt, nebo t. zv. nevyjasněná kompetence. Jedno přísloví říká: když se dva perou, třetí se směje. Ve státní administrativě platí: když se dva nebo tři resorty perou — a tomu se říká kompetenční konflikt — nezbude těm, o kterých se jedná, než čekat. Obyčejně se ke kompetenčnímu konfliktu připojí ještě otázka prestiže; pak to vypadá tak, jak nedávno to vypadalo mezi Polskem a Litvou; mezi nepřátelskými tábory je kus země, kde vše zarůstá travou. Místo podstaty věci se řeší otázka kompetence. Spisy se vyměňují, hledají se stále nové a nové námitky. Je tomu už několik měsíců, co se u Kašperských hor rozbilo letadlo. Dosud tento případ není vyjasněn. Dosud nebyla dána jasná odpověď na otázku: byl někdo vinen?

Jedním z vinníků je tu spor o kompetenci. Civilní letectví a služby s ním spojené spadají do kompetence několika resortů. — Nenašel by se u nás úřad, který by měl kompetenci starat se o to, aby kompetenční konflikty nebrzdily činnost státní administrativy? V. G.

Týden čistoty čili 51:1

Poměr, kterým vyjadřujeme velikou prohru „Týdne čistoty“, ukazuje jasně, že s čistotou budeme mít ještě velkou práci. Obec pražská, která dobře pozoruje, že nás letos navštíví početní cizinci, má špatné svědomí. Naši lidé jsou přeci jen dost zcestovalí, a protože máme náhodou výhodnou posici v Evropě — totiž na všechny strany stejně daleko (čímž je celá výhodnost asi vyčerpána), znají to stejně na severu a jihu jako na západě a na východě. Je tedy téměř obecně známo, že mezi největší nedostatky našich měst patří nedostatek smyslu pro hygienu a z toho nedostatek čistoty je na prvním místě. Kdo se dostatečně dlouho procházel pěšky po různých městech západoevropských, je přesvědčen po jediném pohledu na svou obuv: jdete-li z Letné k museu na Václavské náměstí, jste přece jen zřetelně více zaprášeni, než když od rána do večera chodíte Londýnem, který je v očích každého Angličana „dirty town“. Při tom se nenajde tak hned město v Evropě, které by mělo takovou hojnost kropících automobilů, jako obec pražská! V Londýně se kropí jen asi půl metru od okraje chodníku, vozovka nikdy! Problém záleží v povrchu vozovky a chodníků.

Praha totiž nedovede vzít ani čistotu za správný konec: Jediné pražské elektriky (pokud nepřihlížíme k čistotě vzduchu „moderních“, pečlivě ztmelených vozů) jsou vzorem čistoty dopravních prostředků. Jakmile však jsme četli, že se ředitelství státních drah připojuje k týdnu čistoty, bylo nám do smíchu: hle — podívejte se na podlahu a sedadla kteréhokoliv vlaku a porovnejte s elektrickou! A co atmosféra! Co úklid stanic a nádražních prostor! Ze by se mohly podlahy napustit olejem, to vědí v elektrických podnicích velmi dobře, ale železnice šetří — a ovšem jí velmi málo záleží na tom, aby cestování bylo snesitelné.

Nejhůře dopadla akce s týdnem čistoty v potravinářských obchodech. Na jedné straně máme zapadlé hokynářské krámy, kde mají vodovod a všechno zboží chráněné pod sklem a dokonce cedulku „Chráníme zboží před nákazou a prachem“, nebo „Všimněte si, jak čistě zacházíme s jídlem“. — „Kupujte od obchodníka zdravotně uvědomělého.“ — „Naše čistota chrání Vaše zdraví.“ — „Největší čistota — naše největší reklama.“ A na druhé straně jsou na Václavském náměstí, ve Vodičkově ulici a jinde některé t. zv. prvotřídní závody pekařské, cukrářské a uzenářské, jejichž zařízení svědčí sice o největší nákladnosti a luxusu, ale ze stanoviska zdravotního naprosto neobstojí ani před nejhovivavější kritikou. Je to více než groteskní, když prodavačka běhe koláčky, rohlíčky, zákusky a cukroví kleštičkami, ale při tom je zboží přímo pod nosy zákazníků, kteří jinak na všechny ty dobroty mohou dýchat a třeba i kašlat.

Vidíte tu, že lidé, kteří by zřejmě pokládali za naprosto nepřijatelné, aby si na př. při jídle nad svým talířem — odpusťte — vyčistili nos — dovedou používat kapesníku nad vložkou šunkou, a nikomu to nevadí.

Když jsem o těchto věcech mluvil s odborníkem, řekl mi, že nejméně třetina, ale že není vyloučeno, že polovina nebo dvě třetiny nákazy chřipkou, anginou, rýmou, kašlem, záškrtem a pod. připadá na infekci takto vystavenými výrobky pekařskými, cukrářskými a uzenářskými a ovšem i mlékem. V jednom z pražských obchodních domů můžete vidět, že každou chvíli nese prodavačka přímo v rukou sloupky salámu nebo nakrájenou šunku, aby stejnými prsty pak inkasovala peníze. Říkáme, že jsme to viděli v jednom obchodním domě, protože v jiném pět minut vzdáleném jsme si dobře všimli, že prodavačka prodávala ementálský sýr a celou manipulaci obstarávala zručně a přirozeně jen nožem a vidličkou. V jiném obchodním domě to taktéž před všetečným okem ukryli, abyste neviděli prsty, jinak krvavě nabarvené — tedy — „dobrou chuť!“

S chlebem se normálně zachází asi jako s uhlím nebo s brambory. Balený chléb (na př. Zátkův, Radlický a j.) není v Praze v sobotu odpoledne vůbec k dostání, nehledě k tomu, že ani mimo Prahu se nedostane. Asi z mylné domněnky, že hygienu potravin by v jiném městě nikde nechápal.

Vyslovujeme také nespokojenost nad tím, že pražské ulice jsou pokládány za smetiště, na které si může každý vysypat cokoli: kterékoliv dopoledne můžete vidět, jak se všeobecně vytřepávají nejen pyjama a utěrky, ale také smetáky, rohožky i celé koberce z oken do ulic.

A ještě tři momentky z týdne čistoty: 1. na tržišti se zastavil pes u bedny s jablky; zjistiv vůni, vymočil se do zboží. Načež vyběhl majitel ovocného stánku a smetákem psa udeřil. Dostal přibližně asi tuto odpověď: „Vy surovče jeden, co-pak vám ten pes něco udělal?“

2. Maminka se zastaví s kočárkem před krámem. Kupuje uvnitř. Z okna nad krámem se vynoří vlasatá hlava a modré pyjamo se vytřepává do kočárku . . .

3. „Pane strážníku, upozorněte tu slečnu, že se papíry na ulici nepohazují!“ — „Jo — a ona si bude stěžovat!“
Tak — to je ta bilance týdne čistoty! Jan Mašek.

Méně sensace — více spravedlnosti

Právě v době, kdy v divé překotnosti zavalily politické události překvapený svět, přinesla „Přítomnost“ zajímavý apel, který právě pro svou nepolitickou povahu byl v oněch chvílích odsouzen spíše zaniknout než vzbudit onu pozornost, které zasluhoval. Novinář a sám několikaletý soudní zpravodaj v něm upozorňoval na nepopíratelný vliv novinářských referátů ze soudní síně za porotní pře na svědky, obhájce, žalobce a bohužel hlavně a především i na porotce samé. Denní listy poskytují za porotních přelíčení a těch sensačních procesů, jichž pravou tvář obnažili Karel Poláček a Bedřich Golombek, analýsující sensační porotní pře a rozebírající podrobně podstatu i atmosféru těchto přelíčení, lačně hltaných částí veřejnosti. B. Golombek připomenul, jako úlohu tu osudně hraje líčení zpravo-

dajů, kteří z profesionální povinnosti i z osobní touhy a pochopitelné snahy, aby jejich zpráva byla přitažlivě podána, ještě promyšleně vystupují zvědavost čtenářů a často, mchouce zaznamenati vlastně celé dění jen ve zkratkách, skreslují a zpitvořují bezděčně nejen čin sám, ale komolí i charakter zúčastněných osob. Ba kolikráté jen — ruku na srdce, přátelé soudnickáři a reportéři — kolikráté byl již ve sloupcích novin zločinec zpravodajskou výmluvností obklopen romantickou září legendy a kolikráté byla již servírována skoro hrdinná postava tam, kde nešlo leč o násilníky a nízké, zlé, ba nejhorší činy. Pisatel těchto rádek vzpomíná jen namátkou lidumilného působení Lecianova, při němž musil na obranu nešťastných obětí povinnosti, bídně vražděných četníků, připomenout v „Lidových novinách“ ten krutý nepoměr mezi řádným zákeřným zločincem a nevhodně ozbrojených četníků, nucených žádati na něm průkazy v oné osudné chvíli, která stála, aby místo legitimace vytrhl z kapsy skrytou zbraň. Třebas jen ze samého dobrého úmyslu zpravodajů, aby se nestala justiční křivda, vypadal nakonec bídný násilník tuctového typu bezmála jako Robin Hood, nebo Jánošík.

Nuže, poněvadž máme tak daleko k dokonalosti v lidských úsudcích a soudech, jde nám především o to, aby ve svobodném státě rozhodovali (pokud bude trvat zařízení porot) soudci z lidu, není-li už možno neomylně, tedy aspoň svobodně. Naprosto svobodně, nezávisle na posudcích veřejnosti a ulice, ježimiž tlampači jsou často sloupce soudní síně v novinách. Správně ona zmíněná úvaha v „Přítomnosti“, kterou chceme taktó připomenout, vyzněla v konkrétní návrh, aby za porotního přelíčení nebylo novinám možno přinášet soudní referáty, a aby žurnalisté, kteří mohou být ovšem přítomni celému přelíčení, zprávu o jeho průběhu přinesli ve svém listě teprve zároveň s rozsudkem.

Právě nedávno při posledních dvou sensačních případech, v procesech s násilnickými řešiteli manželského rozvratu v Brně i v Praze, byli jsme svědky toho, kterak mohou obšírné zprávy v novinách působit i na výroky svědků i na chování žalovaných. Část veřejnosti nenasytně chtivě sensace zapomíná vždy ochotně a rychle, jak je porušena dávno rovnováha mezi stavbou žaloby a obhajoby ve chvíli, kdy se delinkvent ocitá před lidmi, kteří mají rozhodnout o jeho osudu. Dávno odklizená mrtvola oběti, smytá krev i ostatní stopy, které dovedou tak spravedlivě pobouřiti v prvých chvílích, jsou zapomenuty, připomínány pouhými slovy, a zůstávají vzdáleny a jakoby neskutečné. Živý a blízký je obžalovaný s právem a možností obléci nejen civilní šat, ale i výraz a masku, jaké je právě třeba. A stává se i dnes charakteristickým zjev, že žádný náhrobní kámen, ani žulový, není dost pevný, aby chránil oběť zločinu, nechť již za jakékoliv slabosti a hrůchy přece jen příliš krutě smrti postiženou, ještě před zneuctěním a znetvořením posmrtné památky. Jednou již odsouzena zvlí násilníkovou je souzená odsuzována i popravována často ještě jednou po smrti. Také tomuto módnímu zjevu bylo by alespoň částečně zabráněno, kdyby se rozsah referátů za přelíčení zmenšil ustanovením, za něž se přimlouval pisatel, a které konec konců šlo by ruku v ruce s přirozeným stanovením, že tak jako tak nelze předbíhat soudnímu rozsudku. J. Sheriff.

politika

F. Peroutka:

Válka v míru

Psal jsem zde v několika posledních číslech úvahy o potřebě spravedlivé a dalekosáhlé úpravy našich národnostních poměrů a o tom, že je nezbytno, aby naše veřejnost překonala v té věci několik svých tuhých předsudků. Znam ovšem natolik náš veřejný život, aby mi bylo jasno, že touto svou činností vystavují celkem nechráněný bok, do kterého může píchnout každý bývalý proslulý oficios a oportunist, který si teď myslí, že přišla chvíle, kdy s trochou radikalismu by snad konečně mohl udělat kariéru, a že kdekterý demagog může použití mých zad, aby na nich zkoušel své umění. Přes takové drobné osobní příhody jest třeba přejíti s pohrdáním.

Naše vláda připravila návrh nového národnostního uspořádání, ale nebylo dosud možno přimět náš tisk, aby veřejné mínění na přijetí tohoto návrhu psychologicky připravil. Tu pak jest pro každého z nás, kteří píšeme i jinak veřejně působíme, dvojná možnost: můžeme si počínat svědomitě nebo nesvědomitě. Můžeme se odosobnit, abychom sloužili věci, která v zájmu státu musí býti vykonána, nebo můžeme v této vážné chvíli mít zaplněny oči především svými osobními cíly. Vyskytují se teď lidé, kteří říkají: já s tím, co vláda připravuje souhlasím, ale ze stranických důvodů si budu počínat jinak. Jsou jiní, kteří věří, že nyní, užívajíce prostředku nacionálního radikalismu, mohli by vyříditi ty nebo ony věci ve své straně, s kterými po léta nemohli hnout, dostat se na kůži tomu nebo onomu vůdci. Jsem pevně přesvědčen, že nacionalismus má mít zcela jinou funkci než funkci nože do zad. Veliký požár doutná kolem hranic našeho státu. V této chvíli mnozí z nás spěchají k ohništi s hrníčkem své polévky, kterou si přejí mít teplou.

Budeme-li si v celku dále takto počínat, budeme-li míti před očima více obecní volby než choulostivou situaci, ve které se stát ocitl, připravujeme velmi nebezpečné okolnosti: až vláda jednoho dne národnostní úpravu, na které zatím pracuje, skutečně vyhlásí, přijde to na nepřípravěnou veřejnost jako blesk s čistého nebe. Po Henleinově karlovarské řeči vidíme jasně, že jeho strana vládní úpravu nepřijme. Celkem jsme s tím nikdy mnoho nepočítali. Co je třeba učinit, aby tato republika se přiblížila ideální spravedlnosti národnostní, učiníme, i když nám to neschvální ti, jimž nejde o to, aby republika byla státem spravedlivým, nýbrž o to, aby sloužila jako můstek, po kterém těžkým krokem přejde pangermánský Drang nach Osten. Že na této straně nás čeká boj, to víme. Ale bude-li si náš vlastní tisk dále počínat tak, jak si dosud počíná, dojdeme k tomu, že vláda bude musit svou národnostní úpravu vyhlásit jako oktroj nejen vůči Němcům, ale také vůči Čechům. Bude dokonale osamocena. Každý ministr a každá osobnost, kteří budou na tomto nezbytném díle spolupracovat, budou mít dojem, že jdou do pastí a že se vydávají do rukou svých odpůrců. Že jejich pověst bude moci býti zničena s nejmenším úsilím. Je toto příznivá atmosféra pro rozhodování tak závažné, jakého jsme za své samostatnosti dosud nepoznali?

V tomto šikování, ve kterém se rozcházejí svědomití a nesvědomití, zaujal jsem bez váhání své místo a jsem ochoten nésti všechno riziko toho. Nepřipomínám to proto, abych se hlásil o zásluhu, nýbrž proto, aby se spíše věřilo, že také to, co mám dnes říci, říkám bez postranních úmyslů.

Tento časopis věnoval se dosud tomu, aby dokázal, že spravedlivé řešení národnostní otázky jest pro náš stát nezbytné. Potřebuje to doplňku: také zachování národní jednoty bude pro nás pro celou dohlednou budoucnost nezbytné. Bez tohoto předpokladu i samo dílo spravedlnosti, které se chystáme vykonat, by se mohlo pro nás ukázat nebezpečným. Připouštím, že v ozvušší národní jednoty mnohý stranický duch se bude cítiti jako ve svérací kazajce. Přiznávám, že sám nesu nelibě, jestliže leckterý spravedlivý boj bude třeba odložit. Ale ocítáme se na takovém terénu, na němž jedině národní jednota jest vhodným nástrojem, jímž lze čelit všem nebezpečnostem.

Zastupoval jsem zde dosud, bez ohledu na to, jak černé mraky nad námi táhly, směr spíše optimistický.

Tím okamžikem však, kdy bychom se rozložili na dva potírající se tábory, přihlásil bych se za člena směru pesimistického a zaplatil bych jakkoliv vysoké zápisné, neboť i ve zlé situaci mám aspoň ctižádost vždy státi blízko pravdy.

Znáte ten okamžik, kdy černé mraky nad hlavou pojednou zřidnou, zesvětlají a dají na některých místech tušiti, že za nimi jest slunce? Taková jest nyní pro nás mezinárodní situace.

Po anglicko-francouzské konferenci v Londýně, která rozvinula náš problém přesně tím způsobem, po jakém musíme toužit, cítíme všichni, že nejsme sami na otevřeném poli, nýbrž že jsme za silnou a vysokou hradbou. Mohou se opírat o toto spojenectví a o tato ujištění, k nimž je třeba připočítat ujištění ruské, nebudeme nikomu snadnou kořistí. Jak jsme hned po obsazení Rakouska předvídali, byl jím počet snadných německých úspěchů vyčerpán. Obsazení Rakouska vykonalo své dílo: vyburcovalo ostatní svět, čehož bylo už svrchovaně zapotřebí. Německo nedobude už žádného nového území nenápadně, náhodou, pro nepozornost nebo nepřipravenost ostatních. Při každém novém výboji bude musit počítat s rizikem světové války. Jaká to brzda!

Jestliže by v té situaci, jak se po londýnské konferenci vytvořila, Německo chtělo osvojit si násilným způsobem německá území našeho státu, počínalo by si jako muž, který proto, aby získal jeden tisíc, který ještě nemá, dával v sázku milion, který už má. Nikdo v Německu není tak pošetilý, aby bral riziko světové války na lehkou váhu, a německý generální štáb, starý jako nový, má nejdále do takové pošetilosti. Jakmile se stalo jistým, že pro Československo by vypukla světová válka, situace pro nás se vyjasnila, Damoklův meč nad námi visí na pevnějším provaze. Netřeba již, abychom počítali s náhlým násilným útokem. Můžeme s větším klidem jíti za svou prací.

Ale, pro boha, nesmíme se domnívat, že všechna krise již přešla a že se můžeme pohybovat bezstarostně. Tu a tam řekne některý významný Němec, že Německo nepomýšlí na útok proti Československu, poněvadž má dosti mírových prostředků, jak mu vnutiti svou vůli. Vstupujeme tedy do obtížné periody, kdy se bude bojovati o cíle válečné prostředky tak zvané mírovými, pod čímž je třeba rozuměti všechny formy nátlaku morálního i hospodářského, všechny způsoby zstrašování a znepokojování, všechnu ochotu sudetoněmecké strany sloužit Berlínu a přispívat k rozkladu a rozšroubování státu. Nelze tomu vůbec jinak čelit než jednotnou frontou Čechoslováků.

Zajisté musíme počítat s tím, že bude vyvinuto veliké úsilí, aby se podařilo vnitřně nás rozložit, svěsti k tomu, abychom slepě budovali jednu frontu proti druhé, abychom se rvali mezi sebou. Bude se před nás sypat zrní ideologického boje a budeme lživě vyzýváni, abychom se ho nazobali a zašli na to. Moderní imperialismus znamenitě dovede zastíratí své cíle ideologickým bojem. Na toto umění moderního imperialismu právě zachází Španělsko v dýmu a krvi.

Také u nás jsou někteří lidé, kteří by si ochotně sedli na tento proutek, namazaný lepem. Abych jmenoval aspoň jednoho vynikajícího zástupce tohoto poloslepého směru, dovolte mi uvést spisovatele pana Jaroslava Durycha, který, zdá se, přímo hoří touhou, aby vyhověl Němcům a aby spatřil dva české tábory, zaple-

tené do smrteľného zápasu. Věřím dávno, že není poštilosti v politice, které sebevědomý literát by nebyl schopen se dopustiti. Pan Durych se nechoval o nic moudřejši, když nás ohrožoval komunismus. Proč by měl prokázati více prozíravosti dnes, kdy nás ohrožuje německý fašismus? Pan Durych dopuštěním osudu a některých neprozíravých lidí jest předsedou onoho spolku spisovatelů, který má dnes v lidu propagovat brannost. Podivuhodný to předseda brannosti, který své úsilí začíná akcí k rozbití národa!

Ale doufejme, že to jsou, jako vždy byly, literátské rozmazy, a že nikdo, kdo patří k odpovědné politice, se nedá touto cestou. Naše situace pro nejbližší dobu bude ta, že pangermanismus, jehož cíle tak neopatrně prozradil Konrad Henlein, bude se pokoušeti změkčiti a rozložití nás všemi prostředky, od jemných po brutální, že bude se snažit zničit naše nervy a podlomiti naši odhodlanost a odolnost. Do toho více méně bouřlivého vyrovnávání s pangermanismem, které bude trvat dlouho, musíme si jako národní celek přinésti několik pevných zásad, abychom se v zmatku neztratili:

1. Musíme si všichni dohromady určití mez, kam až mohou jíti naše ústupky Němcům. Není pochyby o tom, že mohou jíti jen tak daleko, pokud tím nebude ohrožena jednota státu nebo jeho obranná síla. V těchto mezích budeme hledat pro Němce všechnu spravedlnost a rovnoprávnost, jak po ní toužila svobodomylnná Evropa ústy svých slavných mužů, kteří pro nás znamenají více než slavní muži dnešního německého režimu. Za touto úctyhodnou mezí, se kterou bude souhlasiti každý dobrý Evropan, odpověděli bychom na násilí násilím. Jako od samého začátku, stojí i dnes před námi otázka takto: jde o spravedlnost vůči našim Němcům nebo o volnou dráhu pro německý fašismus? Na první část odpovídáme z celého srdce ano, na druhou se vši odhodlaností ne. Jak vidíme, odpovídáme tak i jménem Evropy, která nechce, aby Třetí říše, převahivši se přes nás, usídlila se u břehů Černého moře. Všechny ústupků, které Němcům poskytneme, použije nepochybně Henleinova strana, pokud můžeme souditi podle její dnešní nálady, k tomu, aby žádala ústupky další, tak dlouho, až by bylo dosaženo stavu, který by se sice nelíbil bohyni spravedlnosti, ale drsnému bohu pangermanismu ano. Tomu můžeme čelit jen tak, že předem si určíme mez, až po kterou můžeme jíti, a že v tomto odhodlání budeme držet pohromadě.

2. Německo jistě bude užívat sudetoněmecké strany jako páky pod naše poměry. Dokud se tato strana sama prohlašuje za národně-socialistickou, což znamená, že má své skutečné vedení venku, jest tím nepochybně otázka její účasti na vládě pro všechny ostražitě lidí vyřízena. Nabyla by jiné podoby teprve tehdy, kdyby pod vlivem uklidňujících se mezinárodních poměrů aktivistický poměr v této straně nabyt převahy. Naprosto nemožné pak jest — za všech okolností — aby sudetoněmecká strana kdykoliv dostala se do takové situace, aby mohla s některými československými stranami vládnout proti jiným československým stranám. To by znamenalo ve svých důsledcích, že Německo se mírovým způsobem zmocnilo Československa a dosadilo tam svého místodržícího.

3. Ve všech měnicích se situacích, ve všem jednání a vyhledávání modu vivendi budeme se neústupně držeti jednoho dogmatu, které je v našich myslích neotřesitelné: první cizí voják, který by překročil naše hranice, bude zastřelen. O tom musí být naprosté jasno.

Ivo Ducháček (Paříž):

Francouz, který není pro nás

Při nedávné zahraničně-politické rozpravě ve francouzské sněmovně se velmi výrazně od celé sněmovny odlišil bývalý ministerský předseda Pierre-Etienne Flandin, nyní poslanec a předseda největší strany středu, Alliance démocratique. Flandin již dlouho vedl hlučnou kampaň proti zahraniční politice vlády. Jeho heslem, zhruba řečeno, bylo tvrzení, že Francie je příliš slabá (hospodářsky, vojensky a svými vnitřními rozpory), aby mohla účinně zasahovat ve střední Evropě. Že by proto bylo lépe soustředit se jen na sebe a při tom pokusit se o obnovu streské fronty, případně i o pakt čtyř.

Flandin — francouzský tory.

Pan Pierre-Etienne Flandin se vymyká běžnému pojmu Francouze. Jeho mentalita není francouzská; je to spíše bohatý měšťák s mezinárodním rozhledem a se silně vyvinutou anglofilií, či přesněji řečeno, obdivem pro anglické konservativce. Na druhém břehu La Manche má, jako málokterý politik francouzský, skutečné přátele, mezi nimi sira Gomera Berryho, s nímž jezdí do Skotska na lov — což mu levice pravidelně vyčítá i ve sněmovních interpelacích. Levice má pravdu ve své dětinské výčitce potud, že anglické konservativní prostředí na Flandina silně působí, takže se mu často chce podobat jak duchem tak vzhledem. Není vyloučeno, že se sám — jak praví Alexander Werth v knize „Osud Francie“ — pokládá za francouzského tory s upřímně demokratickými názory.

Levice nemá ráda Flandina již odedávna. Neprávem ho socialisté a komunisté v době Tardieuově (tehdy byl Flandin ministrem financí) obviňovali z nečistých machinací při podivné likvidaci společnosti Aéropostale. Ve skutečnosti je Flandin finančně čestný člověk. Jeho chybou je však přílišná kompromisnost, která ho sice ušetřuje hluboké nenávisti, ale která ho zbavuje také skutečných sympatií. Pro jeho kompromisnost a pro to, jak se mu nevyplácí, je příznačná nemilá příhoda, která se mu stala jako ministerskému předsedovi 6. února 1935 při prvním výročí krvavých bojů na náměstí Svornosti. Tehdy se konala v Notre Dame zádušní mše za oběti, a Flandin, chtěje dokázat svou nestrannost, přišel se jí zúčastnit. Jediným efektem této spíše anglické než francouzské fair-play bylo, že mu jeden royalistický mladík naplil do tváře a vynadal.

Tím, že se Flandin odpoutal od Tardieua a že po Doumergueově pokusu o autoritativní režim přišel sestavit zase ryze demokratickou vládu, stal se levici sice sympatičtější, ale důvěry nezískal nikdy. Levice ho však také nedovedla nenávidět; dovedla ho jen stíhat svým posměchem. V „Canard Enchaîné“ je důsledně Flandin označován za největšího politika Francie, k čemuž se posměšně dodává, že jeho velikost dokazuje jeho tělesná délka: Flandin je opravdu nejvyšší ze všech francouzských politiků; měří 195 centimetrů. Na jeho výšce si brousí karikatura ovšem zuby. Teď se na příklad říká, že Flandin vidí Francii tak malou a slabou právě proto, že se na ni dívá se zorného úhlu svých 195 cm. Není ostatně nesprávné, když se tvrdí, že Flandin by z Francie nejraději udělal druhé Por-

tugalsko, těšící se ochraně Anglie a nestarající se o nic jiného.

V politickém ústraní.

Od příchodu lidové fronty žil Flandin po nějakou dobu ve skutečném ústraní, aby si definitivně vyléčil svou zchrouplou ruku (při automobilovém neštěstí si totiž nebezpečně zlomil ruku a nikdy se mu nepodařilo následky tohoto úrazu odstranit — proto se objevoval Flandin na všech fotografiích s pláštěm jen přehozeným přes ramena a s rukávy volně visícími, proto při všech řečích má jednu ruku stále v kapse kabátu). Zotavení ostatně potřeboval — do příchodu lidové fronty byl v Sarrautově kabinetu ministrem zahraničních věcí. A jestliže to je funkce málokdy hodná závisti, pak v březnu 1936, kdy Německo obsadilo Porýní, to byla funkce věru k zoufání. To osvětluje ostatně malý detail z cesty Sarrautovy a Flandinovy do Londýna, kdy oba francouzští ministři se přišli zeptat svých anglických kolegů, co mají dělat s německým porušením Locarna. Tehdy se před Edenem Flandin opravdu rozplakal, mluvě o svízelném postavení Francie. Eden prý tehdy nevěděl pro samé rozpaky co říci; ostatně jen si to představte: muž vysoký 195 centimetrů a rozplývající se v slzách.

Ačkoli se Flandin zdravotně po automobilovém úrazu a po německém porušení Locarna brzy zotavil, zůstal v politickém ústraní i dále, doufaje patrně v skrytu srdce, že lidová fronta odejde, jako odešly všechny levicové kartely, a že on bude v ten den jediným kandidátem na ministerské předsednictví vlády Národního soustředění. Jeho sen se zatím nespínil, ačkoli při posledních krizích pronesl několik řečí, které se silně podobaly kandidaturám.

Flandin mění politiku.

V posledních dvou měsících, patrně informován svými anglickými přáteli — konservativci, kteří připravovali pád Edenův a začátek rozhovorů s diktaturami, začal revidovat francouzskou politiku a mluvit o idylických dobách streské fronty. Začátek měl dost nešťastný: zajel si ze soukromé pile do Berlína, kde ho však Hitler nepřijal. Mluvil však s ostatními nacistickými předáky a vystupoval jako „mimořádný“ vyslanec. Chautemps musel pod nátlakem rozhořčeného veřejného mínění vydat prohlášení, že Flandin nebyl do Berlína vládou vyslán; nicméně se zdá, že francouzská vláda při nejmenším dobře věděla o přípravách k Flandinově cestě. Flandin, desavuován vládou i veřejným míněním, začal pak dělat apoštola dohod s diktaturami. To je ovšem starý refrén všech opozičních politiků, protože na nic není francouzská veřejnost tak citlivá jako na každou zmínku o „věčném míru“ mezi Německem a Francií. Každá vláda se ovšem znovu přesvědčuje o tom, jak je každé jednání s Třetí říší těžké, a proto pak navenek nutně budí dojem, že se nechce s Německem dohodnout a že dává přednost jistějším smlouvám s Ruskem, Anglií a Československem. A naopak každý opozičník, který se chce nějak do vlády pustit, obviňuje vládu z nedostatku ochoty k jednání s Německem. Jsme však přesvědčeni, že všichni ti opozičníci, jakmile se dostanou do vlády, po několika pokusech obyčejně vystřízliví a po několika informačních rozhovorech s německým velvyslancem se honem ptá v Moskvě, zda je vše při sta-

rém. Opozičník může mluvit; vláda musí bohužel jednat.

V tom je ten podstatný rozdíl, který si každý francouzský ministr — v otázce Německa — zejména uvědomuje, zvláště, když se také dozví některé technické detaily z úst vojenských odborníků. Protože ti takovému opozičníkovi, na jehož bedra náhle spadla vládní tíha, připomenou, že dohoda s Německem na účet střední Evropy a realizace Mitteleuropy je ve skutečnosti něco jako boření Maginotovy linie, že Maginotova linie je pro vojenskou bezpečnost Francie právě tak nutná jako nezávislá střední Evropa, a že konečně Německo, které by se mohlo opřít o přírodní a průmyslové zdroje střední Evropy, by bylo přes „přátelskou dohodu“ pro Francii daleko nebezpečnější než Německo bez „přátelské dohody“ s Francií. Na takové úvahy ovšem apoštolové jednostranné dohody s Německem nemyslí — protože pak by opozice proti zahraniční politice vlády nebyla možná.

Co chce Flandin?

Vliv anglických konservativců a touha stát se ministerským předsedou by snad, samy o sobě, stačily vysvětlit novou Flandinovu politiku. K tomu snad přistupuje ještě touha po popularitě, kterou by Flandin mohl mít jako vůdce opozice.

Flandin by chtěl, aby Francie zahájila společně s Anglií okamžité jednání s Itálií a Německem. Dnešní Francii pokládá za tak slabou, že její síla se končí Maginotovou linií. Co je za ní a zejména, co je ve střední a východní Evropě, je mimo oblast francouzských možností, proto to pro Flandina neexistuje. Společnost národů podle Flandina je zničena a neschopná ochránit státy před útokem. Kolektivní bezpečnost je u konce, každý národ se musí spoléhat jen na sebe. Francie nechť se ukryje za Maginotovu linii a nechť se stará především o svou koloniální říši.

Tento program zřejmě chce podnítit jakýsi druh národního svatého egoismu, duch francouzského imperialismu, kopii anglického izolacionismu. Anglická struna hraje zřejmě i v této Flandinově melodii. Kdybychom v ní ostatně nahradili slovo Maginotova linie slovem kanál La Manche, od minuty by podobný výklad mohl pronést nějaký anglický izolacionista.

Pro Flandina jako pro mnoho jiných francouzských pravičáků je údobí franko-italské dohody zlatým věkem. Někteří lidé vysvětlují tento italo-filský směr Flandinův jako snahu dostat se do Říma jako velvyslancem (když mu nebylo lze uplatnit se v parlamentě) a vytvořit si ve Francii podmínky pro svůj pozdější diplomatický úspěch, dosažený pod patronací Anglie. Myslíme však spíše, že u Flandina jsou všechny tři příčiny (opozice, anglický vliv a případná touha po ambasaderství) zkombinovány a že ze všech tří se zrodilo toto pojetí francouzské politiky, které — zdůrazňujeme — zůstalo a asi zůstane ve Francii ojedinělé. A odvažujeme se jít ještě dále a tvrdit, že týž Flandin, který dnes chce hodit přes palubu střední Evropu, franko-sovětský pakt a kolektivní bezpečnost a který chce za Maginotovou linií čekat soudný den, by ve vládě na konec toto své pojetí, které vzbudilo ve Francii už tolik polemik, důkladně popravil. Pokusil by se asi nejdříve o dohodu s Itálií a Německem, a protože by brzy poznal, že to není tak jednoduché, pod tíhou veřejného mínění a armády by brzy velmi přesvědčivě ujistil střední Evropu a Rusko

o své věrnosti. Vždyť nezapomínejme, že Flandin byl vždy obhájcem ženevské instituce, ale ještě lepším obhájcem franko-sovětského paktu. Byl to přece právě Flandin, který po prvé, ještě dávno před 7. březnem 1936, navrhol, aby Němci vznesli své stížnosti na neslučitelnost locarnské smlouvy s franko-sovětským paktem před haagský soud. Tenkrát byl odpovědným ministrem zahraničních věcí — a teď je v opozici; v tom je celý ten rozdíl.

Sněmovna proti Flandinovi.

Flandin nadělal se svým novým směrem tolik hluku, že se mnohde věřilo aspoň v částečný jeho úspěch. Hlavní nebezpečí nebylo v tom, že Flandin by se mohl jednoho dne stát francouzským ministrem zahraničních věcí, nýbrž v tom, že by jeho thesi, jak bývá zvykem národů, francouzský lid mohl přijmout právě pro ten krátkozraký egoismus za svou. Bylo to ve skutečnosti naprosté fiasko — fiasko takové, že překvapilo samého Flandina, takže domluviv svou řeč honem běžel do sněmovní kanceláře, aby z ní vyšel obsah jeho řeči ve formě ještě umírněnější než jaký byl ve skutečnosti. Flandinově thesi o skvělém osamocení Francie bylo právě ve sněmovně odzvoněno tím, že se sám Flandin octl ve „splendid isolation“. Ve Francii je ostatně každá teorie o skvělém osamocení ještě absurdnější než v Anglii, protože francouzská veřejnost ví až příliš dobře, že osudy Francie jsou nerozlučně spojeny s osudy Evropy a že dosud každá radikální změna v Evropě byla dříve či později těžce splacena také francouzskou krví.

Že Flandina naprosto odmítla celá levice, nemůže zajisté překvapit. Daleko zajímavější důkaz pro jeho osamocení poskytuje především stanovisko krajní pravice a středu a konečně stanovisko jeho vlastní strany, která si ho zvolila za předsedu. Krajní pravice se totiž ústy bouřlivého, krajně pravého poslance Ybarnégaraye (člena de la Rocqueovy strany) stotožnila tak se stanoviskem levice, že až oči přecházely. Ybarnégaray mluvil s takovým pohrdáním o lidech, vždy ochotných čekat v předpokojí Göbbelsově, že nikdo nemohl pochybovat o tom, že míní Flandina. Druhá strana středu — tedy politicky nejbližší Demokratické aliance, strana lidových demokratů ústy poslance Pezeta, promluvila tak jasně o závazcích Francie k střední Evropě a k Československu zejména, že to bylo prostě zásadní popření Flandinovy these.

A co vlastní Flandinova strana, Alliance démocratique? To je případ dosti pikantní. Řečník, který vystřídal Flandina na řečnické tribuně, byl totiž také poslanec Alliance démocratique — pan Paul Reynaud. A ten vyvrátil teorii svého předsedy tak, že zásadní rozpor mezi oběma řečníky Demokratické aliance by zarazil i povrchního pozorovatele. O Rusku řekl, že je daleko silnější než si lidé myslí, a správně dodal, že právě ti lidé, kteří pochybují o vojenských možnostech Sovětského svazu, na druhé straně si hrozně stěžují na rozhodující a účinnou intervenci Ruska ve Španělsku. Francii prohlásil Reynaud za vojensky nejsilnější stát kontinentu — a to podložil daty a čísly (Flandin mluví o Francii jako o zemi slabé a neschopné zásahů). Reynaud konečně prohlásil, že Francie musí, už ve svém zájmu, dodržet své závazky k Československu. Že Reynaudův názor nebyl ve straně ojedinelý, o tom nejlépe svědčí výsledek hlasování.

Zdá se, že opravdu Flandinovu thesi hájí jediný člověk: pan Pierre-Etienne Flandin.

literatura a umění

Jiří Frejka:

Dnešní poslání Národního divadla

V knize A. Wertha „Osud Francie“ klade autor vysoké francouzské osobnosti otázku, co by Francie dělala, kdyby Československo bylo napadeno. „Nous marchons, la position est absolument nette“ — půjde, situace je naprosto jasná.

V jiné knize, kterou napsal Treťjakov o svém pobytu v Československu, stojí, že „na vahách evropské politiky váží tato země mnohem víc, než by na ni připadalo podle její velikosti“.

Přijímáme to. Před staletími podobně zněla naše pícha z poslání náboženského a mravního, vyhlašující „království boží v Čechách“. Dnes bychom tomu řekli: zvláště nebezpečné poslání, a uvědomujeme si je s jistým rozechvěním jako úlohu politickou. Ale tato úloha není pro malý národ řešitelná mocí, nýbrž kvalitou.

Divadlo je ze všech umění nepochybně nejsociálnější, neboť stýká se nejtěsněji s veřejným míněním a živým občanem. Sledujme tedy společenskou úlohu naší nejveřejnější scény, již je Národní divadlo.

Všichni mnohem spíš víme, co je to Národní divadlo, než abychom to dovedli formulovat. A nejsme první. Od samého jeho budování a od prvních jeho představení představitelé veřejnosti mluvili častěji obecně než konkrétně. Neruda napsal, že „toto divadlo . . . nemá býti pouze tím, čím jsou všechna jiná divadla, alebrž má také ještě . . . jiný účel. Máť ono totiž býti výmluvným, mohutným svědkem našeho bytí a našeho vzletu.“

Nebo vezměme větu: „Dnes sešli jsme se v Praze na generální sněm koruny české.“ To nebylo napsáno k žádnému zasedání stavů, ale k slavnosti základního kamene Národního divadla — ve Sladkovského „Národních listech“.

Zde jsme u toho, čím se liší Národní divadlo od státních divadel pařížských, berlínských nebo vídeňských: bylo to divadlo, jež mělo plnit současně dva úkoly, umělecký a politický. Nemohlo se věnovat jen umělecké práci jako na příklad Burgtheater, za nějž politickou práci vykonával vlastně celý státní aparát vládnoucího národa. Národní divadlo bylo skutečně jakýmsi generálním sněmem národa utlačeného, který tu dokazoval — sám sobě především — svou tvořivost. Dílem uměleckým myslil i politicky.

Jednou, z odstupu let, jistě bude studována s tohoto hlediska velikost Smetanova, aby bylo patrné, nakolik jde o zjev domácí a nakolik o světový, a zda Smetana — komponista doplatil na Smetanu — národního umělce. „I domoviny dým je příjemný a sladký“, tím spíše veliká hudební osobnost, která vyvolává vise Libuše, svobodného národa, státoprávnosti. Hledisko absolutní, soud hudebního matematika bude snad jiný, než soud Čecha. Vypravoval mi profesor Talich, jak mu primarius orchestru v Paříži, kde studoval, tuším, „Mou vlast“, řekl, že je to „très naïve“. Není to nejjasnější vyjádření toho druhého, toho ne-českého a nesúčastného hlediska?

Užili jsme úmyslně operního příkladu, protože opera nejlíp svou pompou ztělesňuje chápání divadla do roku 1914. Jiným příkladem by mohl být Jirásek, jemuž

ovšem nebyla dána divadelní genialita Smetanova, ale který svými didaktickými dramaty byl na dlouho jedním z mluvčích českého dramatu. Kolektivní citění národního celku musilo nutně být na jeho straně, doplňující si nedostatek tragického pathosu v dramatech pathosem své revolty a vůle žít.

Leckdy se u nás hovoří o světovosti. Na autorech Národního divadla dalo by se přímo dokazovat, jak pronikání do ciziny nebylo brzděno jen naší jazykovou odlišností, nýbrž především dvěma úkoly umělecké práce. A bude patrně ještě dlouho tak, že Národní divadlo bude něčím víc než jen divadlem. Dnešní obrat mládeže k němu znamená, že politika může dát bojové heslo, ale Národní divadlo konsolidující, bojovné poslání. Že jeho řeč je údernější než řeč politické tribuny právě v takových časech, jaké žijeme.

Snad už za několik let bude patrné každému, že doba, kterou československé divadlo dnes prožívá, je zcela neobyčejná. Shledá se, že náhle byly otevřeny všechny brány k nové divadelní epoše, která již nebyla ve znamení převahy jediného divadla nebo jediné divadelní osobnosti, nýbrž že české divadlo uzrálo již k poměrně velmi bohatému učenění. Národní divadla a Městská, Burianovo D a Osvobozené — v tomto čtyřúhelníku je už dost dramatického napětí. A nejednou zasahují svěže i divadla z Brna, Olomouce, Bratislavy, Ostravy. V době, která neskrbí nebezpečími vnějšími i vnitřními, v době ostrých zásahů cenzurních i politických stran — divadlo jen ještě hlouběji prožívá svou českou úlohu, svoje poslání časové i svůj moderní evropský smysl.

Řekli jsme, že se otvírají brány k nové divadelní epoše, a mohli bychom vykládat široce, jak divadlo se po stránce své formy dlouho připravovalo. Ale nám půjde v první řadě o něco jiného. Mohli bychom říci, že o obecnost. To je tolik, jako: kdo v naší společnosti potřebuje divadlo. Není přece sporu o tom, že potřebu divadla nemá premiérové obecnost, nebo aspoň ta část, která se v něm chce vidět. Divadlo nepotřebují lidé, kteří zakoupí lístky gala-představení nebo představení Červeného kříže za hrozné peníze. Pro ty je divadlem hlediště, v němž sami chtějí hrát roli.

Divadlo potřebují studenti, kteří nám o něm ještě dlouho píšou a debatují. Dělníci, kteří mohou přijít jednou za čas. Skutečná, chudá inteligence. To jsou lidé, kteří potřebují divadlo jako chléb nebo koupel, je to prostě věc jejich skutečné potřeby, ne jejich padělaného vyznání. Pro ně, sociálně slabé, se vytvářejí návštěvnické organizace, oni prodlužují život dobrým hrám.

Zažíváme totiž skrze návštěvnické obce mocnou proměnu ve struktuře našeho divadelního obecnstva, jež se — vyměňuje. Vedle starého abonementu vytváří se nové, dnešní. Pokud se tedy nejprve zachytit, jak se vyvíjela otázka obecnstva v Národním divadle. Bude až překvapivé, jak na jediném místě, v divadelním hledišti, bude patrna celá společenská naše výstavba.

Vraťme se až k počátkům Národního divadla. Uvidíme, jak málo bylo Národní divadlo skutečně národní. Bylo spíše společenským privilegiem jedné kasty.

Praví se často, že Národní divadlo provedlo vlastní emancipaci šlechty. Isolace od šlechty však nebyla nepochybně proměnou demokratickou v našem smyslu slova. Rozhodoval v divadelním družstvu i dál majetek členů družstva, tedy hledisko stejně nelidové jako neumělecké. Nejedlý, který jediný, co vím, se zabýval blíže otázkou správců a obecnstva v „Dějínách Národního divadla“, snesl zde několik postřehů:

„Mezi prvními předplatiteli nalezneme takřka všechna známá jména z našeho tehdy zámožnějšího buržoasního světa.“ „Čím dále tím více převažuje peněžní a obchodní svět. Vždy však je to i jakýsi společenský celek, nikoli jen řada jednotlivců.“ „Vedoucí lidé byli dlouho přesvědčeni, že to musí být bohatá buržoasie (o koho se bude divadlo sociálně opírat), protože věřili jen v sílu peněz. Charakteristický jest pro to zajisté často opakovaný návrh F. L. Riegra, aby první balkon byl proměněn v další ještě lože, právě pro nejbohatší měšťanstvo a snad i šlechtu. Národní divadlo tudíž nemělo být lidové divadlo, mělo být divadlem bohatých.“ „Ale ani dělnictvo, široké kruhy pracujících vrstev, nestalo se v pravém smyslu obecnstvem Národního divadla, z opačného zase důvodu: pro měšťácký ráz tehdejší inteligence a tím i obecnstva Národního divadla. A přichází jen na svá výjimečná představení.“

Abychom ještě jasněji si uvědomili zrcadlení společenského rozvrstvení v životě Národního divadla, přečteme si ještě několik citátů. Tak ještě r. 1891 může psát Šimáček: „Proti těm pak, kdo praví, že tento svět (cukrovarnických dělníků) nepatří na jeviště, stavím nezvratně přesvědčení, že blůza dělníkova nemá menšího práva ve veškeré říši umění než říza antická, ostruha rytířova, halena rolníkova, frak salonů.“ A Jan Herben v posudku o „Pastorkyni“ musí vytknout, že „to právě charakterisuje jistou třídu moderní společnosti, jež se kochá v oplzlých vtipech a narážkách pařížských, že krouť oči a zacpává si uši, řekne-li se prostě, že Jenůfa má nemanželské dítě.“ A Steinerovo „Heslo“ jakoby doplňovalo otázku k tehdejšímu obecnstvu Národního divadla, rozhořčeného na Šimáčkův kus: „Co je facit té vaší nemístné rozhořčenosti na autory, kteří mají tolik upřímnosti podati ten život té zbědované, vámi utlačované třídy.“ A vyzývá spisovatele, aby častěji „veřejně poukazovali na ten život celého národa a předváděli jej na oči těm, kteří se stydí — studem nevěstky“.

Je jasno již z těchto slov, že nešlo pouze o vítězství naturalismu na jevišti proti šabloně deklamačního divadla, nýbrž že se tu odehrával — souběžně s životem politickým — boj o demokratisaci divadla. Že veřejnost přestala věřit heslu, jako by Národní divadlo bylo určeno jen pro vyšší třídy, jako by mělo být jakýmsi salo-nem národa, a že si přeje činnější účasti divadla ve svém životě. V r. 1898 to formuluje Šalda: „Takový je proud, který jde Evropou: umění zpopularisovat. Naproti tomu u nás divadlo se zavírá, monopolisuje na určité kasty.“

Nejedlý charakterisuje tuto společnost a dobu kolem 1900, v níž o Národní divadlo bojovali Staročesi s vítěznými Mladočechy, a v níž se teprve vytvářelo socialistické hnutí: „Je to plutokracie, zbohatlá buržoasie (kdo vládne divadlu za jeho mladočeské éry) . . vzniká t. zv. moderní člověk, individualista až k anarchismu a estét až k rozkošnictví.“ Šlo prý tedy s těmito lidmi o nástup generace nového životního stylu, lidí, kteří „již rostlí v bohatství otců, chtějí užít krás a rozkoší svých společenských privilegií“.

Opakují, těmi slovy je charakterisována už ona společnost Národního divadla, která toto divadlo ovládala až do převratu, a která mnohem spíš se cítila patronem feudálního divadla než správcem skutečně všennárodního statku. Proto se nemůžeme divit, když ještě Hilar po svém přechodu na první scénu vytýká:

„Ústav, jenž založen nadšením národa, postupem času si zvykl na vlastenecké nadšení spoléhati a zahrnut společenskými výsadami, nedotknutelnost svého uměleckého ideálu připustil měřiti zájmy společenskými, existenčními, politickými . .“

Jestliže tedy svolání sboru ještě v r. 1865 schille-rovsky hlásalo, že „máme-li uznání býti za národ vzdělaný, musíme mít školu života a mravův“ v divadle, vidíme, jak během doby ve správě divadla se rozmohlo rozhodování podle majetku, čili že ve skutečnosti o Národním divadle rozhodovalo několik pražských bohatých rodů. (Základní politické linie nebylo možno uhnout, Národní divadlo musilo být vlastenecké, ale víme i z dneška až příliš dobře, že výklad vlastenectví může být také šosácký a že jména tradice v umění může být zneužíváno ke krytí zásad neuměleckých.)

Není pochyby, že teprve postátněním se Národní divadlo uvolnilo z těchto pout, jakkoliv by se někomu zdála růžová. Princip veřejné kontroly a veřejného statku pronikl i sem, a doufejme, že stále více se bude proměňovat v princip veřejné služby, což musí se zrcadlit především v jeho hledišti.

Seznamy abonentů a přehledy návštěvníků poskytují zajímavý obraz, zejména od převratu. Shledáváme, že divadlo není neseno českou a téměř českou buržoasií (jak je tomu obdobně dosud v pražském divadle německém), nýbrž vrstvami středními. Vidíme, jak špatným prorokem byl Rieger, když divadlo proti jeho někdejšímu návrhu naopak parceluje lože na sedadla nebo je vůbec nahrazuje sedadly, aby si zajistilo diváky s nižší kupní silou. Levné cykly jsou přeprodané a vynořují se nové návštěvnické organizace, které se spojily v minulé sezoně v instituci Lidového divadla. Neboť nový divák, který nahrazuje na sedadlech bohatého velkoobchodníka, se shromažďuje a tvoří s jinými obec, aby mohl vykonávat už i vliv na repertoar. Činí tak tím způsobem, že pro hromadné návštěvy volí raději průbojný a závažný kus než salonní hru, a tak tím, že má vkus, učiní pozvolna zbytečným kdysi nejdůležitější obchodní artikl divadla, jímž správa musila vykupovat hry závažné, ale málo navštěvované.

Znamená to, že Národní divadlo začíná patřit všem, že se dokončuje jeho demokratisace, že se vrací k svému poslání divadla, stvořeného z krejcarových sbírek. Tento proces není u konce a zařijeme v něm jistě ještě nejedno zklamání, ale je logický, přímý, nutný.

Užili jsme slova demokratisace. To ovšem neznamená, že by stačilo zlevnit lístky k získání nového obecnstva. Divák znamená pro divadlo určitý dramatický prvek, strhuje herce ke konvenci nebo provokuje jej k prudkému výrazu. Obecnstvo není náhodná schůzka diváků, nýbrž stmelené těleso, které něco chce a něco zamítá. Je řízeno i samo řídí.

Hlavní rys nového obecnstva Národního divadla shledávám v tom, že odmítá (jako odmítali abonenti kdysi „Vojčka“), že se chová k novému uměleckému dílu negativně, nýbrž že něco hledá a chce. Pokud jde o formální stránku díla, nedovede ji sice vždy proniknout, ale chová se k ní s úctou větší, než leckterý bohatý vzdělanec. Ale co výslovně chce, to se týká obsahu díla. Chce v díle poznat něco víc o sobě, o velkých hnutích, kterých by bylo schopno — a nemyslíme tím právě kolportážní příběhy. Poznává se v „Caesarovi“, ve „Fuentě Ovejúně“, abych zůstal u nejbližších příkladů. Je to divák ne požitkářský, nýbrž *pathetický*, rozumíte-li dobře, co tím myslím. Veřejný život je v pohybu, krise, války ve světě, příznak příští války,

ethos národní obrany, to všechno jsou prvky, jež na bohatého měšťana působí jinak než na malého občana. Malý občan je totiž jimi otrášen do té míry, že ztrácí svoje osobní a malicherné nectnosti a vklínjuje se do celku, spolu vytváří celek, jehož vyšší morálku přejímá. Tu začíná pathos.

Proto je dnes na místě mluvit o vztahu občanstva k Národnímu divadlu, kterému se dostává nepochybně nové obměny jeho poslání (a vidět hlubší příčiny v jeho vzestupu): dokončit v těchto časech výstavbu svého obecnstva a mluvit k němu aktivistickou řečí. To proto, že onen nový divák je neobyčejně vnímavý ke všemu, co monumentalizuje jeho vlastní pohled na věci. Včlenit tuto potřebu do výstavby na př. repertoaru je ovšem velmi radostný a řekl bych nejrealističtější úkol.

Všimněme si závěrem ještě něčeho. Že — s výjimkou studentstva a mladých lidí — nemohli jsme říci, že se hlásí k nějakému úkolu t. zv. inteligence. A za druhé, že veřejné mínění se nesnáší a účtuje s protikulturními politiky, jak se také u nás svého času objevili, totiž s těmi, kteří pokládají občana za něco, co se kupuje nebo omámí. Snad je to příklad s jiného břehu, ale pro divadelní práci je velmi podstatný. Nejen volič, ale i divadelní návštěvník je tedy jiný, než jak jej viděli ti lidé. Má obsah.

Život a instituce

Milena Jesenská:

Poevropštělá česká kuchyně

Nezákladnějším rysem každého člověka je jeho schopnost žít. Lidé by se vůbec dali rozdělit na dva druhy: na ty, kteří nedovedou žít, a na ty, kteří žít dovedou. Je jistě mnoho projevů životnosti a mnoho stupnic radosti ze života. Jídlo je příznačné pro mnoho stránek lidské povahy, poněvadž je skoro centrální zkouškou lidského postoje k životu. Neprozrazuje jenom, kolik má člověk peněz, ale i kolik má chuti, vkusu, střídmosti, představitivosti a radosti z věcí pozemských. Možná, že to zní paradoxně, když tvrdím, že lidé, mající kladný vztah k věcem pozemským, mají současně i kladný vztah k tak zvaným krásným a vznešeným věcem na světě. Právě z této hmotné radosti, z rovné a přirozené nasycené fysis, vzniká smysl pro jemné věci duševní.

Znáte-li dvě evropská města, která stála v popředí posledních měsíců — Berlín a Vídeň — budete se mnou souhlasit. Můžeme jistě zkoumat Berlín a Vídeň podle všelijakých rozdílů: ten, který nejvíc bije do očí, je kultura vídeňského jídla a nekultura berlínského. Vídeňák jedl vždycky rád a dobře, vídeňští vařili s citem a jedli s potěšením jazyka. V Berlíně evropský člověk nikdy jísti nemohl: nedalo se to polykat. Bylo to nedovařené, nedopečené, nechutné, omáčky byly rozbrědlé, chléb nevoněl zemí, zelenina plavala ve rmutných omáčkách. Berlíňák si nikdy nedovedl pochutnávat, protože nedovedl dělat nikdy nic příjemného životu vezdejšímu. Němci jsou lidé, kteří nedovedou lenořit, nedovedou laskat víno mezi jazykem a patrem, nedovedou ležet na stráni na rozkvetlé louce a koukat nečinně do nebe, nevědí, že ráj srdce spočívá ve střídmem požitku krásných věcí na světě. Není to

náhoda, že v hlavním městě německé říše dovedou vařit fazole s čokoládovou omáčkou a moučníky, které leží na talíři jako rosolovité medusy, obarvené nějakým umělým přídatkem. (Vídeňák měl pro tyhle typické německé moučníky jenom vtip: ale chudinko, netřeš se, vždyť já tě nesním!) Tito podivní a nepochopitelní lidé jsou nepříjemně zdatní, nesnesitelně pořádní a pořád někde spěchají. V poledne házejí do žaludků nerozžvýkaná sousta špatného jídla, na výlety chodí v zástupech dunivými kroky, až se zem chvěje, a neschopnost spočinout a neschopnost radovat se, šťve je do jakýchsi stálých výbojů.

Chvála střídmosti.

Jednou jsem zažila v Itálii takovou příhodu: potřebovala jsem někde poslat dopis a přistoupila jsem k člověku s čapkou veřejného posluhy a chtěla jsem, aby mi dopis odnesl. Byl to chlap jako hora, mimo čepici bylo na něm všechno malebné. Seděl na molu města Janova, hleděl na moře, v jednom uchu měl náušnici a vypadal vznešeně. Velmi líbezně se usmál a velmi zdvořile mne odmítl. A protože to byl člověk velkého světového slohu, jako každý prostý člověk, měl zdvořilé srdce a vysvětlil mi, proč mne odmítá: „No, siňora, nepůjdu, dne s už jsem obědval.“

Není vůbec myslitelné, že by se ta příhoda stala v Německu, protože v Německu nejsou lidé střídmí. Střídmost je chtít právě tolik, kolik potřebuji a víc už nic. Všimněte si, že jste nikdy neviděli přejedenou laň nebo přežraného slavíka. Živočich, který je vklíněn do přírody, má tajuplný smysl pro míru, tedy i pro krásu. S rozumem, který se vyvinuje podivně, ztrácí se často smysl pro hranice. Touha mít něčeho moc, je vyděšená touha ubohého člověka, neboť všechno, co je nad míru, připadá člověku jako výraz moci. Podle různých stavů rozumu je touha po moci různá: majetek, statky, vzdělání a někdy i přesytený žaludek. Potřeby nejkulturnějších lidí jsou snad složité, ale není jich nikdy mnoho. Lidé velmi přirození dovedou toužit jenom po tom, co potřebují. Lidé velmi vyspělí dovedou také toužit jenom po tom, co potřebují. Toužit jenom po tom, co potřebují, je nejvyšší forma lidského výrazu: střídmost.

Chvále střídmosti dalo by se také rozumět jako chvále rozumné životosprávy, jako chvále fyzické hygieny nebo dobrého vkusu. To všechno spolu souvisí. Lid, který má dlouhou tradici a mnoho krásných knih, nejkrásnější státní hymnu na světě a lahodnou řeč, jako Francouzi, vystupuje v této vlastnosti — aspoň v naší představě — už téměř jako národní jednotka. Lid poměrně mladý a nezkušený, s třemi nebo čtyřmi samostatnými generacemi lidí vzdělaných, s dvaceti léty nezávislosti, s hrstkou politiků světového formátu, národ v Evropě, který je mladičká a čerpá všechnu sílu téměř bezprostředně z lidu, nemá zatím typického výrazu ve formě střídmosti, ale za to mnoho jedinců, svérázných, jak stromy na pasekách. Jedním je třeba chalupník na Českomoravské vysočině — druhým byl třeba T. G. Masaryk. A v tom je naše zvláštní síla a zvláštní výraz, že od chalupníka na Českomoravské vysočině k učenci a státníku bylo tak blízko.

Co je to česká kuchyně.

Tímto nezvyklým rozpětím, které je obrovské nebo žádné — podle toho, jak na to hledíte — touto vzdáleností mezi mužem z lidu a mužem státníkem, která

u nás není většinou žádná vzdálenost (nevyrostla-li většina našich lidí, kteří něco znamenají, po chalupách, vyrostli jistě jejich otcové nebo dědové), je dána také podivuhodná zvláštnost české kuchyně, dnes světově známé. Jídlo v hrncích roste sice podle obsahu kapes, ale také podle kraje, podle toho, co země rodí. Jídla vznikají jako národní písně, nikdo neví, kdo je složil. Neznáme autora švestkových knedlíků, ale pšeničná mouka, to je zlatá krása naší roviny a švestkové stromy — to jsou sady kolem našich chalup. Bramborová pole obklopují všude život naší chudiny, někde v brázdách, někde v celých lánech. M o u k a a b r a m b o r y, t r o c h u m á s l a a t v a r o h u j e p o d s t a t a č e s k é k u c h y n ě. Ale zatím co je saský knedlík tvrdý, jako dělová koule, je český knedlík kyprý, rozplývá se na jazyku, a umění uhněti těsto je hlavní umění české kuchařky. Těsto na houskové knedlíky musí být proházeno plochou vařečkou a musí po povrchu prskat v malých bublinách, těsto na kynuté knedlíky musí kypět a přetékat z mísy, těsto na jablkový závin — odpusťte, jablkový závin u nás nikdo nezná — těsto na štrůdl musí být křehké a tenoučké, nesmí mít díry, ale musí být průhledné, těsto na lívance musí být žluté, jako kanár a tekuté, těsto na vánočku musí vonět hořkými mandlemi, kváskem a mlékem — ale co je to všechno proti těstu na pravý žitný chléb, který hněte žena dlaněmi a dává jej do rozpálené pece na dřevěných lopatách a které voní trochu jako pole v pravé poledne a trochu jako venkovský kostel při pozdvihování. Všechna tato těsta jsou jenom mouka, voda nebo mléko a lidská důmyslnost. Ale patří do chalupy právě tak, jako do středostavovské domácnosti, velmi na rozdíl od jiných národů, kde pokrm chudých nebývá vždycky pochoutkou bohatých. Naše restaurační strava na příklad nese sice znaky české kuchyně, ale jaksi kouzla zbavené. Vepřová, telecí, hovězí — to všechno vaříme v domácnostech také. Ale v české restauraci dostanete vždycky jenom paskvil na český knedlík, karikaturu cezených nudlí s brambory, jimž chybí duch kuchařského umělce.

V hostinské kuchyni není těsto zpracováváno dvaasedmdesáti způsoby, nýbrž jedním: zpatlá se mouka s vodou někdy se sodovou. Proto máme u cizinců pověst, že se živíme něčím nestravitelným a nechutným. Cizinci by teprve pochopili, co je to český knedlík, kdybychom je pozvali do soukromých domácností. Žádná kuchyň na světě se tak nevyzná v tajemství zpracovávání těsta, a jsem přesvědčena, že ohřáté třeshňové knedlíky, opečené na másle, uctily by i jazyk francouzského ministra-labužníka, o ohřátých houskových knedlíkách s vajíčky nemluví! Ale toto vzácné umění tvořiti jídlo z mouky ovládá právě jen náš lid, který žije z polí a roviny. Od generace ku generaci přenáší se umění uvařit dobrý knedlík, ženy českého lidu už tohle mají v krvi, jako mají lidé v krvi řemeslo, které dělal už táta, dědek, pradědek. Dcery tohoto lidu přinášejí své umění do měst, a jídlo našich městských domácností je sice jídlo zušlechtné, ale v podstatě jídlo selské.

S brambory je tomu jako s moukou. Bramborové požeňání není snad požeňáním ve smyslu vitaminů, výživnosti a vědecké kuchyně. Ale ruka prosté české ženy dovedla z brambor vybásnit kouzla: bramborové šišky, nudle, knedlíky, chlupaté knedlíky, škubánky, bramborák, nové brambory se syrečkem, čmunda — to

je představitost našeho lidu nad hlízou, která sama těžko leze do krku. A nový dotaz, že jsme v jídle stále selšší, ale plní zdravého smyslu pro laskominy: kdysi mi profesor Pelnář, náš vynikající lékař, vyprávěl, jak jezdil ze studií k tátovi do Domažlic. To si vždycky s tátou navarili kucmoch, na dva prsty vysoký, propečený a osmažený do hnědorůžova, jen křupal. Navarili ho plný pekáč a pustili se do něho každý z jednoho konce pekáče — až se uprostřed sešli. Když to posloucháte, sbíhají se vám sliny v ústech a vidíte jasně cestu českého muže z domažlické chalupy na českou univerzitu, od opečeného kucmochu přes namáhavé studie k mnoha banketům a k jídlu jistě mezinárodnímu — a přece bych chtěla hlavu vsadit, že profesor Pelnář i dnes radši jí kucmoch, než humry. Tady je právě rozpětí české kuchyně: kolébkou je vesnice, a vesnice plní naše mísy. Vesnice je vždycky prostá a většinou chudá a česká strava je v podstatě také prostá. Snad je těžká. Mnoho lidí už odvozovalo z našich knedlíků a našeho zelí všelijakou pomalost, váhavost, kterou prý máme v povaze. Pravda, nemáme svahy vinic, kde by zrál trpké nebo sladké víno, jako má Francie, na naší rovině roste chmel a náš lid zalévá jídlo pivem. Snad je to všechno málo vzletné a snad je to příliš zemité, ale je to rázovité, jako česká krajina.

Základ každé národní kuchyně je funkce prostředí a životních poměrů v nejširším slova smyslu. Nemůžeme od české kuchyně žádat, aby se vyrovnala, co do rozmanitosti a nákladnosti, třeba kuchyni pařížské, když je celý náš životní standard prozatím jiný. Statistický úřad soustavně sleduje a sestavuje index životních nákladů v dělnických, úřednických a jiných rodinách, a podíváte-li se na sloupec číslic, zjistíte, že hlavní část nízkých mezd a platů pohltí strava, která musí hledat rozmanitost v laciné prostotě. V tom je asi kořen lidového přísloví: žít z ruky do úst. Vědecký výzkum jednotlivých jídel a celé stravy je sice v počátcích, ale tolik už víme, že ani vitaminová zkouška nestaví českou kuchyni na poslední místo. I když máme málo koncentrované stravy, máme pestrou a bohatou výrobu l i d o v ý c h uzenin, které jsou dobrou a přirozenou náhražkou dražších druhů masa: jen počítejte: párky, vuřty, poláky, nepřehledný zástup levných salámů, domácí moravské klobásy a domácí moravské uzené maso atd. Všude ve světě platí tyto uzeniny za vzácnou pochoutku, a není to náhoda, že v jiných zemích je slavnostní příležitostí vinobraní a u nás vepřové h o d y. Česká kuchyně nemá nedostatek dobrých, výživných i lahodných jídel, ale vadí nám určitá ztrnulost, přílišné opakování nejběžnějších pokrmů a snad také nevhodné časové rozdělení jídla. V Praze se již našla velká restaurace, která se odvážila nelákat jenom vepřovou a zelím, ale i dobrými švestkovými a tvarohovými knedlíky — a neprodělala.

Během doby a vývinem poměrů rozšířil se a urychlil nesporně vzájemný styk mezi městy a venkovem a následky se již projevují v české kuchyni. Na venkov táhnou mnohá městská jídla, která venkovský člověk považoval dosud za výsadu městských lidí, a do měst přicházejí zase pokrmy, které se dřív považovaly za méněcenné, vulgární a „chřupanské“. Nejpádnejším příkladem je vpád laciných uzenin na venkov a přibobstvení venkovských moučných a bramborových jídel do měst. Česká kuchyně tou výměnou získává a zpestřuje. Pozorujeme to již dnes, a kdyby se hospodská a restaurační strava dovedla u nás přizpůsobit opravdově, do-

mácí české kuchyni a měla dost vtipu, aby využila všech možností, pak by naše strava byla výborná nejen se zdravotního a vědeckého hlediska, ale vynutila by si také uctivé a nadšené uznání u nejnáročnějších cizinců.

Co nám přidal svět.

Dvacet let samostatného života ubralo nám na sel-skosti a přidalo nám světáctví. Dnes máme hostince: to je vepřová, zelí a knedlík — a restaurace: to je už rostbeaf, francouzský salátek a hors d'oeuvre. Před dvaceti lety jsme jedli jablka a hrušky a švestky — ovoce, které vyrostlo v našich zahrádkách. Dnes můžeme snídat grapefruity nebo americké pomeranče a vůbec nemusíme být milionáři. České městské trhy dnes zá-sobuje Amerika, Itálie, Francie i východní kraje republiky. Česká kuchyně dozrává v posledních dvaceti letech důkladné poevropštění a vytrvalá a soustavná novinářská propagace naučila i zaostalé hospodyně novým úpravám jídel. Když jsme vařili doma po prvé majonézu, měli jsme podobný pocit, jako když jsme byli dětmi a dostali zmrzlinu: pocit něčeho vzácného, co se dostává jen za vytržený zub. Pak jsme přišli na to, že je to trochu oleje, ocet a citron, věc velmi prostá a ke studené zelenině výtečná. Zařadili jsme ji do domácích pochoutek — a dnes je běžná.

Už si ani neuvědomujeme, že jsme nedávno neznali papriky a nekrájeli je samozřejmě do míchaných vajících, že syrová rajčata a chléb s máslem dostávají teprve naše děti, že opékaná šunka na slanině je jídlo anglické, že vařenou rybu, politou rozpáleným máslem, jsme jedli po prvé někde ve Francii nebo v Belgii, že recept na úpravu syrové zeleniny nám dala jedna Francouzka, že vařená kukuřice přišla ze Slovenska, že nafouklý krupicový nákyp je recept tetičky, která žila ve Vídni, a kaše z ovesných vloček že je americké národní jídlo. Z typické české kuchyně stává se kultivovaná kuchyně mezinárodní na českém základě, a teprve teď to začíná být pestrý jídelní lístek. Kultivovaný Pražan jí právě tak výborně, jako kultivovaný Francouz nebo Holanďan, jí jenom trochu jiné věci. Ale jeho strava je právě tak vtípná a vábná, plná fantasmie, vyžaduje zkušené ruky umělce a pracovníka a dovede povzbudit a roz-jarit, jako kterákoli kuchyně na světě.

Česká kuchyně bez kultury.

Ano, takové je to, kde nejsou peněžní starosti. Ale peněžní starosti má sedmdesát procent lidí. Čím pestřejší je svět kolem, čím více požadavků má v něm člověk, tím více musí zanedbávat jídlo. Člověk, rostoucí do kultury, má víc požadavků. Za každou knihu a každý večer hudby, za každý film a každou společnost platí malý člověk hubeným obědem. Pestrost jídla mizí a na stole se objevují škrubáčky. Česká kuchyně vystupuje zase v celé nahostí, protože česká kuchyně je laciná, jako je laciné všechno jídlo, které je místní. Mouka, brambory, luštěniny, tuk — žádná zelenina, žádné ovoce a salátky, maso jednou týdně, sedmkrát obměna uhněteného těsta: to je cena, kterou platí dělník za své noviny nebo za návštěvu divadla, student za učení, úředník za možnost oženit se. Vězte, že sedmdesát procent našich lidí žije hrdinně, protože přináší velké oběti své lásce k jemným a hezkým věcem: nejen obět chuti a pochoutky, ale především obět zdraví.

Pro mnoho lidí je luxusem a příkladem myšlenkové školení, jehož dosahují velkými újmami. Pro dobrou polovinu lidí je rozmanitě a kultivované jídlo luxu-

sem — a jsou lidé, pro které je luxusem i obyčejná, levná česká kuchyně. Na venkově žijí tisíce, vyrábějící potraviny, které nikdy nepřijdou na jejich vlastní stůl. Tlučou máslo, prodávají a sami mastí margarínem, dojí krávy, prodávají mléko a pijí žitnou řídkou kávu a z vymláčeného obilí nejhorší zrno nechávají na vlastní suché vdolky. To už není česká kuchyně, to je kuchyně chudých. Na celém světě žijí lidé, kteří mají daleko k typické míse svého národního jídla a kterým zůstává celkem lhostejno, jakého uzpůsobení je jejich národní kuchyně. A je příznačné pro všechny kuchyně na světě, že právě z těchto vrstev přichází svérázný tón té které kuchyně. Přichází z krajiny, z toho, co se v ní rodí a z toho, co si prostý lid s tím počal. Humrové majonézy jsou mezinárodní, ale jídlo lidu není mezinárodní. Jídlo lidu se rodí ze země, kterou obdělává, z poměrů, v nichž pracuje a žije. Nese ráz krajiny, poměrů a tradic, je výrazem nutnosti a představitosti. Umění lidu to je, které tvoří národní pohádky, národní písně a národní jídla.

věda a práce

Ing. K. Doberer:

Ústup pod zem

Velký blok domů, který stál v Berlíně ještě r. 1933 mezi chrámem sv. Jirí a náměstím Alexandrovým, zmizel úplně. Místo něho je tady ve středu města krásný sad s lavičkami a za ním další plocha pro příští park. Stromy a keře změnily ráz několika tisíc čtverečních metrů do té míry, že vrostla „zelená plíce velkoměsta“, jak se obyčejně a vzletně říká. Tyto plíce mají pouze jedinou zvláštnost: vyčnívají několik metrů nad povrch ulice. V malé hloubce pod nimi je už chladná země, za kterou následuje vrstva bílého betonu a teprve potom objevují se nové plíce velkoměsta — obrovský protiletický kryt.

Z násobený beton.

Nechť je tento protiletický kryt na Alexandrově náměstí, dostavený v r. 1936, sebe modernější, zabírá přece jenom plochu několika tisíc čtverečních metrů. Už sama okolnost, že tvoří tak obrovský terč, činí jej zase nemoderním. Přišlo se na to, že místnosti protiletických krytů, které se dosud stavěly vedle sebe, dají se právě tak dobře stavěti nad sebou. Tím se množství betonu, potřebného pro jeden čtvereční metr krytu, zvětší o tolik, o kolik se zmenší terčová plocha pro útočící bombardovací letadla. Věžovitou stavbou se bezpečnost vskutku mnohonásobně zvětšuje.

První z těchto podivných věží, které neční do výše, nýbrž do hloubky, byla postavena v Curychu podle patentovaného plánu inž. G. Schindlera. Tato věž sahá svými čtyřmi poschodími čtrnáct metrů hluboko do skály. Její betonová kopule začíná teprve čtyři metry pod povrchem mezi balvany. Německé noviny zdůrazňují, že se v úzkých dvorech pařížských činžáků stavba těchto ochranných podzemních věží dobře osvědčila.

Střed je nejbezpečnější.

Již pouhá teoretická úvaha nám naznačuje, že při kombinovaném náletu na velkoměsto, které bude vydáno útoku třaskavých, plynových a zápalných pum, budou nejbezpečnější byty ve střední výšce. Zápalné a třaskavé pumy postihují nejvíc hořejší patra pětioschodových domů a plynové

pumy jsou nejnebezpečnější pro dolní patra, protože plyny se drží dlouho těsně nad zemí. Největší nevýhodou protiletických krytů pod zemí je právě to, že je může ovládat poměrně tenká vrstva dusivých plynů. V podzemních protiletických krytech musí se tedy v plné míře použít drahocenných filtrů. Nedivme se tedy, že odborníkům napadlo, aby se protiletické kryty nestavěly do hloubky, nýbrž do výšky. Bylo je třeba opatřit jenom kuželovitými, pancéřovými střechami z betonu, kterým třaskavé pumy nemohou uškodit — a dobré protiletické kryty byly tím hotovy. V Německu projektovali takové kryty již v r. 1936 a náklad byl vypočítán na sto marek za osobu. Cena nebyla příliš vysoká, uvážíme-li, že jde o kryty pro zvláštní osazenstva. Do podzimu r. 1937 postavili Němci takový kryt v německém uhelném revíru pro čtyři sta osob. Osmipatrová věž podobala se nápadně štíhlému, kuželovitému podstavci, který byl ukončen pevným betonovým hrotem. Věž měla tedy prakticky tutéž podobu jako obrovská betonová věž, kterou v r. 1936 předložili pařížskému stavebnímu úřadu ke schválení architekt Fauré-Dujarric a inženýr Lossier.

Zdá se, že první protiletická věž německé odborníky uspokojila, protože v Třetí říši začínají stavět další takové věže. Jedna z nich je už hotova v severní části Berlína. Věž, která je přímo uprostřed továren, je třiatřicet metrů vysoká a stačí pro tři sta osob.

Kužel a koule.

Až se tento systém rozšíří, budou stát protiletické věže na velkých plochách jako štíhlé kužele. Ale právě tento výstižný obraz naznačuje slabiny tohoto systému. Ke kuželům patří koule — a koule nepadají kolmo s výše. Brání-li se město proti dělostřelecké palbě, jsou vyčnívající betonové věže ohroženy mnohem víc, než kryty pod zemí. Ale právě na takových úsecích fronty jsou bezpečná protiplynová útočiště naprosto nezbytná. I proti leteckým útokům poskytují betonové věže teoreticky bezpečnost jenom potud, pokud předpokládáme, že letecké pumy padají prakticky vždycky kolmo nebo aspoň ve velmi ostrém úhlu. Proti leteckým pumám, které by přilétaly vodorovně, nejsou takové věže v dosaadní konstrukci obrněny.

Pumy oknem.

Námítka, která se dovolává pum, dopadajících vodorovně, je snad na první pohled velmi podivná, ale teoreticky nám dává hrůznou vyhlídku. Pro leteckou pumu, dopadající kolmo, není lákavým terčem celý obraz města, nýbrž jen součet zastavěných ploch. Protože mnoho pum dopadá na trávníky a do prázdných ulic, je terčová plocha mnohem menší. Představíme-li si však leteckou pumu, která dopadá jako sluneční paprsek, nepřichází v úvahu půdorysná, nýbrž stínová plocha. Puma musí dopadnout na levé nebo na pravé straně ulice. Nejvíc jsou pak ohroženy vysoké a věžovité stavby, protože jsou pro takové pumy výbornou a velkou terčovou plochou. Nejméně zasáhne takové pumy dolejší patra. Tato útočná taktika zvětšuje tedy ochranný význam sklepů a podzemních staveb velmi značně.

Klouzává puma.

Existuje již puma, která může vyvolat takové rozhodující změny. Její popis najdeme ve vojenských časopisech velmocí a její obraz přinesla německá vojenská kniha začátkem r. 1938. Klouzavá puma nepadá k zemi v parabole. Její křivka je tak nízká, že stačí, aby padala jen 200 metrů a již urazí 1000 m ve vodorovné dráze. Padá-li s výšky 6000 metrů, urazí třicet kilometrů, než zasáhne cíl. Proto stačí, aby se bombardovací letadla přiblížila napadenému městu jenom na třicet kilometrů.

Balonové závory nepůsobí.

Puma, která je schopna takového mimořádného výkonu, podobá se sraženému trupu letadla bez motoru. Klouzavý let umožňují pahýly křídel a ocasní ploutve. Stabilní let zajišťuje gyroskop. Primitivní přístroj pro řízení na dálku dal by se do takové pumy snadno vmontovat. Při tomto principu není to sice rozhodující, i když se bezpečnost zásahu zvyšuje velmi značně.

Ústup pod zem?

Je tedy nakonec přece jen nejbezpečnější ochranná věž inženýra Schindlera, která leží hluboko pod zemí? Odvažují se tvrdit, že existuje ještě modernější řešení, které klade odpor kolmým a klouzavým pumám i plynu. Sovětský letecký odborník Pavlov navrhl již před lety, aby se schodiště obytných domů přebudovala v ochranné místnosti. Ukázalo se pak, že taková přestavba je nemožná. Naproti tomu uznávají také v Německu, že by v novostavbách mohlo být vybudováno schodiště tak, že by sloužilo za ochranný kryt.

Vhodnou kombinací je v pětipatrových domech se čtvercovým půdorysem taková stavba schodiště, která by se prakticky podobala kuželovité, betonové věži. Celá hmota domu musela by být vypočítána tak, aby po zřícení ležely trosky jako kužel egyptské pyramidy kolem betonové věže poněkud nižší.

Praktická zkušenost ukázala, že se protivníkovi nepodaří zasáhnout lidi v betonovém jádru pod pyramidou trosek ani v tom případě, kdyby plýtvat municí sebevíce.

dopisy

K čemu je komunistická strana?

Vážený pane redaktore!

Jsem již řadu let čtenářem Vašeho listu. Málokdy se stává, že dělník je popřáno, aby použil stránek „Přítomnosti“, ačkoliv určitá část dělníků ji čte. Prosím proto bude-li jen trochu možno aby jste tento list uveřejnil, nebo jeho část.

Jsem dělník, organizovaný komunist. To ovšem neznámá že souhlasím s metodami které se stali pravidlem v komunistickém tisku, odpovídat nadávkami na každou rozumnou kritiku. Nejsem tak glajchšaltován, aby na př. tleskal Budinovi když psal články pro zbrojaře za půl roku na něj nadával a velebil Gottwalda který Budina důtkami žene ze strany a za další tři měsíce být nadšen usnesením ústř. výboru K. S. Č. které si Budinovi články prostě opisuje a dělá z nich program. Za to mohu děkovat částečně také „Přítomnosti“ kam jsem se chodil učit. Byly doby kdy se politicky gramotný komunist nemusel bát diskuse, vždyť tehdy síla naše spočívala v tom, že jsme dovedli obhájit naše stanovisko proti každému. Když někdo z našich vůdců udělal hloupost nebo nějakou „skopičinu“ (a těch bylo dost v době ultralevého kursu) a vy jste to pranyřovali a často i radili aby jsme pro rozum nechodili do Moskvy a řídili se dle našich poměrů, kvitovali jsme to. Tím jste nás učili aby jsme svou věc dělali vážně i když jsme s Vašimi politickými závěry nesouhlasily. Dnes se ovšem můžete dočkat jenom nadávek z našeho stranického tisku.

V článku v posledním čísle Přítomnosti „K čemu je komunistická strana?“ je jedna velmi závažná věc která stojí za víc než za povšimnutí. „Lidé kteří si váží ‚měšťácké demokracie‘ měli by se mít na pozoru!“ varuje tam — komunist. Věru, je pro to mnoho důvodů. V širší veřejnosti není snad známo že G. P. U. má svoje orgány i u nás a mnozí z těchto agentů nemají jiného úkolu než hlídat lidi ať už funkcionáře strany nebo určité osoby politicky činné. Prozatím činnost toho aparátu pociťují příslušníci strany, běda tomu kdo by se někde na ulici zastavil — kamarádem který byl vyloučen ze strany, nebo navštívil v bytě funkcionáře který je podezřelý že pochybuje o zdravém rozumu vůdců. Takovému členu se do 24 hodin dokáže že mu Stříbrný vyplatil 50.000 na rozsívání nedůvěry. (To není vtip to se stalo p. p.)

Může přijít doba kdy se pravomoc G. P. U. v Praze rozšíří a proto je lépe včas na to poukázat.

Někdy se ovšem stane že člen tohoto špiclovského aparátu běře svou funkci příliš poctivě a hmatne příliš vysoko ve své horlivosti. Pak ovšem zmizí jako se stalo členu této organizace Tomkovi z Nuslí. Ten dobromyslný agent podal svým šefům do Moskvy zprávu o skandální historii dvou nejvyšších vůdců z Karlína. Bylo to trochu moc choullostiví a ti lidé jsou politicky věrní třeba že páteř nemají žádnou. A výsledek? Pan Tomek sedí někde na Sibiři, o jeho rodině kterou musel vzít do Moskvy, kam byl povolán, sebou není žádných zpráv. Tenhle případ je znám v Nuselské organizaci, není těžké si to ověřit.

Budete se ptát proč mnozí z nás, kteří již nevěří vůdcům když na naše dotazy ve schůzích nás utěšují že bláznivá politika K. S. Č. je jen taktika, proč zůstáváme členy strany?

Veliká část nejvzdělanějších členů strany vystoupila nebo přestala být činná. To se datuje od doby kdy je zaveden ve hnutí diktátorský a potlačovací systém. A pro nás ostatní kteří si klademe otázku zda by nebyvalo lépe zůstat ve staré sociální demokracii když dnes K. S. Č. dělá daleko horší politiku než kterou po léta vytýkala socialistickým stranám? A když dnes tvoří nejreakčnější složku v dělnickém hnutí?

Nač jsme se nechávali po léta zavírat, vyhazovat z práce, šikanovat od úřadů a nejméně jednou týdně pendrekovat hlavy od strážníků jenom proto že to nařizovala strana aby dnes nechávala dělnickou třídu na holičkách?

Přes to vše mnozí z nás jsou ještě členy K. S. Č. co nám ale zbývá? zůstali jsme komunisty i když jini vůdci přestali být. Můžeme s dobrým svědomím vstoupit do jiné strany s jejich programem nesouhlasíme? Nebo máme nechat na pospas politicky neškolené nově přijaté členstvo libovůli stranické byrokracii? Která jejich primitivní chápání zploštuje a jediné co je může naučit, nadávky na každé slovo kritiky? Příznám; není východiska, proto ještě zůstáváme a budeme čekat jak se situace bude vyvíjet. Snad nás bude třeba, abysme v rozhodných chvílích zabránily ještě větším škodám které by tento zbytečný útvar napáchal.

K. T.

Ještě poznámku:

Nemohu se veřejně podepsat ač rád bych to udělal není radno prozrazovat praktiky G. P. U. Staly se již mnohem horší věci než je případ agenta G. P. U. Tomka a nikdo ze zasvěcených by si netroufal o nich mluvit ani svým dobrým známým je proto opatrnost v této věci samozřejmá.

Znamenám se

K. T.

*Los třídní loterie
potírá pesimismus*

1.500,000.000 Kč až dosud
vyplatila státní pokladna jeho výhercům!

Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

18

Max Jacob:

SMRT NEVĚSTY.*

Měsíc se z lesa dívá,
vrcholky proniká.
Oá okna vítr zpívá:
„Tvůj milý, to jsem já!“

Zdrcena vzdycháš, dítě,
však stěny němý jsou
a nikdo neslyší tě:
přec modlí se kdos tichou
modlitbou.

Darmo se záclona zvedá,
zda ženich nejde již:
smrt lásce tebe nedá,
smrt kráčí blíž a blíž.

V prostoru neužíté
stop vloček sněhových.
Což stopy tvého žití, dítě?
Na mně krev rukou tvých.

* Z nové francouzské poesie, přeložené Hanušem Jelínkem pro 4. číslo „Kritického měsíčníku“.

NOVÉ KNIHY

K. M. Čapek-Chod: **ČTYŘI ODVÁŽNÉ POVÍDKY**. Čtyřlístek povídkových a novelistických prací, které K. M. Čapek-Chod rok před smrtí shrnul pod souborný název *Čtyři odvážné povídky*, stojí v literární tvorbě svého autora hned po boku děl, pro něž bývá K. M. Čapek-Chod právem nazýván mistrem českého baroka slovenského. Originální vyprávěč a odvážný psycholog, kterým jde ruku v ruce i samostatný stylista a tvůrčí básník, nekající se námětu sebe bizarnějšího a situace sebe grotesknější, dal nám v těchto povídkách pravé skvosty výpravné prózy novelistické, které si v originalitě a intenzitě podání i v psychologické hloubce a pronikavosti nezádají s autorovými monumentálními románovými freskami, s takovou „Turbinou“, „Antonínem Vondřejcem“ a „Vilémem Rozkočem“. Je tu především znamenitá a dnes již právem proslulá novela „Deset deka“, vyvážená ze svérázného prostředí bohaté rodiny pekařské, osobitě i odvážně komponovaná na originální motiv, příznačný pro zálibu Čapka-Choda v moderním lékařství a jeho obdiv, s kterým sledoval pokrok v oboru plastické chirurgie. S touto groteskou si pranic nezádá jiná povídka „Kdo s koho“, zhušťující do výrazných dějových obrysů a na několik stran mistrovské psychologické prózy dusnou tragedii dvou dělníků, kteří milují jednu ženu. Stejně i další dvě práce, „Liberm arbitrum“ a „Polichinel Maxi“, — první z nich rafinované zpodobuje tragikomickou vzájemných vztahů v trojúhelníku, který tvoří pak dva univerzitní docenti a jejich intelektuálně animální přítelkyně, druhá pak poskytuje groteskní pohled do života židovské rodiny a pražské pekářny — nesou všechny znaky umělecké zralosti K. M. Čapka-Choda. Právem byly

Krása doby

Naše srdce zápolí každého dne s pohanami světa, které je přivádějí na jeho vlastní tajemství; je vydáno bez oddechu nejkruťjším bojům ve vnitřní tvrzi. Má svoje smrtelné zápasy každého dne, svoje krvavé oběti, z nichž každého dne povstává z mrtvých. Nikdy doba nebyla tedy tragičtější v těch, kdo mají sílu žítí, ani krásnější nežli tato doba.

André Suarés

šeho a situace sebe grotesknější, čtyři ty povídky shrnuty pod název, v němž stojí epiteton odvážné, které vystihuje nejen jejich motivistickou, vyprávěčskou a stylistickou osobitost, nýbrž i jejich vlastního ducha. Dlužno ještě dodat, že v sebraných spisech K. M. Čapka-Choda vychází tento čtyřlístek klasických typických novel, po prvé. Cena svazku je brož. 30 Kč.

čtyři ty povídky shrnuty pod název, v němž stojí epiteton odvážné, které vystihuje nejen jejich motivistickou, vyprávěčskou a stylistickou osobitost, nýbrž i jejich vlastního ducha. Dlužno ještě dodat, že v sebraných spisech K. M. Čapka-Choda vychází tento čtyřlístek klasických typických novel, po prvé. Cena svazku je brož. 30 Kč.

KNIHA, KTERÁ PŘICHÁZÍ VČAS. V polovici května vyjde velké dokumentární dílo **ARMÁDA A NÁROD**, které slovem i obrazem zachytí staleté tradice naší vojenské minulosti a pojedná o všech problémech brannosti národa v míru a za války. Tato publikace je vedena ideou, která je pro obranu našeho státu nezbytná: Armáda je národem a národ armádou v době války. Vedle části historické, pojednávající o naší vojenské tradici, řeší povolání odborníci z řad vojenských, politických, hospodářských a kulturních otázky brannosti, jak se jeví ve všech odvětvích našeho politického, sociálního a veřejného života vůbec. V dnešní době není věru knihy aktuálnější. O její nutnosti a závažnosti svědčí i okolnost, že se redakce díla ujali: předseda poslanecké sněmovny N. S. Jan Malypetr, předseda senátu N. S. dr. Frant. Soukup a předseda Ná-

Dr. Vladimír Dědek:

DEMOKRACIE VERSUS DIKTATURY.

Anglický přítel presidenta Osvooboditele a jeho kolega na londýnském King's College, F. J. C. Hearnshaw, profesor středověkých dějin na univerzitě londýnské, jehož krátkou, ale velmi instruktivní a nesmírně časovou knihu *The Development of Political Ideas* vydalo v těchto dnech v českém překladu nakladatelství Fr. Borového pod titulem *Vývoj politických ideí, píše o dnešním gigantickém světovém zápasu demokracie s diktaturami ve své knize PRELUDE TO 1937, Being to Sketch of the Critical Years A. D. 1931—1936* toto:

Jedním z velkých problémů dneška je otázka, zda diktatura či demokracie nabude vrchu jako normální forma vlády nad lidstvem. Podstatný rozdíl mezi touto dvojitou formou vlády jest tento: demokracie je vláda rozumu, diktatura však vládou moci. Metodou demokracie je argument, diskuse, debata a rozhodování většinou hlasů. Metodou diktatury je násilí, potlačování svobody slova, autokratické donucování shora, vyhubení kritiky a odpůrců. Výhodou diktatorské vládní formy je tajnost rozhodnutí a rychlost činu. Mezi nedostatky demokracie patří nejistota politické unie, pomalost a váhavost v jednání, Pohleďte, jak rázně a úspěšně byly v posledních pěti letech žádným zákonem nesvázané činy vládců Japonska, Itálie a Německa, a jak naproti tomu tápačící byla nepohotovost ctnostných demokracií, které se snažily vláti nový život do Společnosti ná-

FEUILLETON

F. J. C. Hearnshaw:

RÍMSTÍ POLITIČTÍ TEORETIKOVÉ.*

První římský politický teoretik, Polybius, byl Řek! Proživ v Římě šestnáct let (167—151 př. Kr.) jako rukojmí za spolek Achajský, byl nakonec naplněn obdivem k římské ústavě a touhou naléztí vysvětlení úspěchů Říma (kdysi městského státu, který ničím nevyňikal nad Athénami a Spartou) na rozdíl od žalostného nezdaru městských států řeckých. Proto se oddal pečlivému podrobnému studiu římských dějin a jako výsledek zůstal po sobě dílo velkolepé a neocenitelné, v němž sleduje běh úžasného vzrůstu Říma od začátku Panských válek až do své doby. Doprostřed svého vypravování vsunul oddíl (knihy VI.), v němž se pokouší o filosofický rozbor zásad, jež daly římské ústavě její stabilitu a sílu, nemající sobě rovných. Shrňme stručně výsledky, k nimž došel. Vycházejí z aristotelovského rozřídění států na monarchie, aristokracie a demokracie, dochází k úsudku, že rozdíly mezi nimi jsou vnější a institucionální spíše než vnitřní a ideové, to jest způsobovány soupeřícími silami spíše než odporujícími si myšlenkami. Ukazuje na příkladech, že každá z těchto tří forem ve svém rytmu stavu je vrátká následkem odporu druhých dvou, a dokazuje, že se v Řecku opakoval pravidelný a rychlý cyklus revolučních změn v tomto pořádku: monarchie, tyranie, aristokracie, oligarchie, demokracie, luzovláda (ochlokracie) a pak opět monarchie a celý cyklus znovu. Domnívá se, že Řím vděčí za svou sílu a stabilitu své ústavě, která spojuje a harmonisuje všechny tři formy státu ve vyrovnané jednotě —

myšlenku monarchistickou představují konsulové, aristokratickou senát a demokratickou shromáždění lidu. Tento jeho výklad je první formulací teorie rovnováhy ústavního stroje soustavou vzájemných protí vah. Zřejmě vidí ve státu nikoli živý organismus, nýbrž mechanické zařízení, vyrovnávání protiběžných sil. Ještě než Polybius zemřel, stabilita a harmonie, které se tak obdivoval v Římě, byla již na ústupu před rozbrojem a vzbouřením. Závěši bouřemi gracchovskými (roku 133 př. Kr.) století zápasu mezi aristokracií a demokracií vyvrcholilo pádem republiky a založením principátu. Cicero psal asi sto let po Polybiu v době, kdy Julius Caesar s pomocí své vítězné armády zaklá-

dal císařskou diktaturu v Římě. Cicero byl horlivý republikán, který nenáviděl a bál se Caesara a toužil obnoviti vážnost senátu a moc úřadů. Ve svých dílech *De Republica* a *De Legibus* zkoumal příčiny, jež způsobily smutný úpadek sobodného státu od velikých dnů Polybiových. Vycházejí z Polybiovy teorie rovnováhy, jakožto základu stability, přičítá nepokoje a pohromy své vlastní doby tomu, že se dopustilo, aby demokratický živel dosáhl přílišné a převážné moci — moci, kterou si přivlastnili a které znežili demagogové jako Marius a Caesar. Mluví slovy ohnivě výmluvnosti o ctnostech římské republiky a její ústavě. Je přesvědčen, že byla tak blízko, jak jen lidsky možno, ideálnímu neboli „přirozenému státu“ stoické filosofie. Pro praktické účely ztotožňuje římské právo — s jeho zásadami spravedlnosti a slusnosti — se stoickým *Jus Naturale* neboli právem přirozeným. To jest jisté jeho nejdůležitější příspěvek k politické teorii. Neboť snáš přirozené právo s oblačných výšin k zemi a dává jeho zásadám svobody, rovnosti a bratrství po prvé skutečnou působivost mezi lidmi.

Je zřídkakdy možno, aby spiso-

Při zácpě

vezmi Darmol, který účinkuje spolehlivě a bez obtíží. I při sebeděším užívání působí bez návyku. Žádné vaření čaje neb polykání pilulek, žádné hořké sole. Chutné jako čokoláda je projimadlo **DARMOL**

* Z právě vyšlé studie „Vývoj politických ideí“, přeložené drem Vlad. Dědkem.

rodd. Ve světě propadající den za dne diktatury, uhájí se demokracie jen tehdy, když se dovede dobrovolně podrobiti kázní, která je tajemstvím úspěchu jejích nepřátel.

rodní rady československé, univ. prof. dr. Jan Kapras. Kniha čítající přes 500 stran velkého kvartového formátu bude dokumentována na přečetnými hlubotiskovými přílohami, snímky to ze života naší armády, kromě toho i barevnými přílohami, mapami a textovými ilustracemi. Aby byla kniha Armáda a národ přístupna nejširším vrstvám lidovým, je její cena velmi nízká vzhledem k splendorní úpravě a jakostnímu papíru. Knihu vydá Národní rada československá nákladem L. Mazáče v Praze. Bohatě ilustrovaný prospekt lze obdržeti zdarma v každém knihkupectví.

KNIHY REDAKCI DOŠLÉ:

Labyrint míru (Likvidace války 1920—30), kniha dra Rudolfa Procházky, sleduje soustavně a podrobně dramatický vývoj mezinárodní politiky poválečné v osudném prvním desetiletí od konce mírové konference r. 1920 až do vystoupení Adolfa Hitlera jako muže německé budoucnosti v čele šesti milionů voličů roku 1930. Kniha vyšla v Politické knihovně vydávané Orbísem (Praha XII.). Brož. je za Kč 60.—, váz. Kč 70.—.

Dvořák ve vzpomínkách a dopisech. Uspořádal Otakar Šourek. Živý obraz jednoho z nejpodivuhodnějších životů a jedné z nejpodivuhodnějších osobností kulturní naší historie rozvíjí se na pozadí dopisového a jiného dokumentárního materiálu v nové knize Šourkové. Obraz života a osobnosti geniálního tvůrce tónů, jenž z nejskromnějších a nejtěžších počátků uměleckých i sociálních jen silou

vlastního nadání a vlastní práce vyrostl v umělce váženého, milovaného a oslavovaného v celém světě. Je to obraz tím výstižnější, barvitější a výmluvnější, že život autora „Slovanských tanců“, symfonie „Z nového světa“, „Rusalky“ a „Jakobína“, „Stabat mater“ a „Svaté Ludmily“ a nesčetné řady jiných krásných a proslulých skladeb vyvíjí se tu před zrskem čtenářovým bez jakékoliv umělé konstrukce literární, právě jen řadou bezprostředních dávných dokumentů, vzpomínek a dopisů. Ve svém souhrnu vytvářejí tyto pestře a přece kriticky uspořádané dokumenty plastický obraz slavného života, jakému v tom bohatství a významu sotva bychom našli rovného v dějinách našeho umění. Vyšlo v Topičově edici, cena Kč 30.—.

Otakar Machotka: Americká sociologie. (Sociální podmínky vzniku a rozvoje. S anglickým resumé, str. 76, cena brož. 10 Kč.) Autor se rozepisuje o vývoji sociologie v Americe, snaží se zachytit podmínky tohoto vývoje, zvláště ty, které jsou odlišné od evropských poměrů a evropskému diváku zvláště nápadné.

Srdce ze zlata a z ocele. Dvoudílný román Metoděje Pleského, vychází nákladem L. Mazáče (630 stran, Kč 50.—, váz. Kč 70.—) a je protějškem pětidílné kroniky „VELEZRÁDCI“, která vyšla před nedávnem. Román tento líčí hrdinské činy Čechů a Slováků sdružených za světové války pod velkým vzácného přítele našeho národa, generála L. N. Kornilova.

Dr. A. Ciliga: Au pays du grand mensonge. Vyšla Nouvelle revue française, Paris. Cena 28 frs. Autor Jihoslovan, (bývalý student brněnského gymnasia) podává v knize obraz sovětského života na základě svých desetiletých zkušeností v Rusku, jako člen balkánského bureau Komunistické internacionály.

Antonio Ruiz Vilaplana: Přísežné potvrzení... Rok činnosti v nacionalistickém Španělsku. (Vyšla Volná myšlenka, Praha.) Str. 190,

cena Kč 10.—. Přeložil Jan Vaněk. Svět je stále zaujat tragedií španělského lidu a událostmi na válečných frontách španělských. Vilaplana kniha je z části reportáží, z části pak objektivním popisem poměrů a událostí v nacionalistické části Španělska. Vilaplana není revolucionář, byl až do svého útoku ze Španěl soudním sekretářem ve vládním městě povstalců, Burgosu.

Jaroslav Vozka: Bude Československo napadeno? Naše perspektivy po zániku Rakouska. (Vyšla Volná myšlenka, Praha.) Str. 98, cena Kč 7.—. Aktuální, jasně a přehledně napsaná brožura chce být odpovědí na všechny palčivé otázky, týkající se nové situace našeho státu a národa po zániku poválečného Rakouska.

Emil Svoboda: Na zemi. (Vyšla Volná myšlenka, Praha.) Str. 179, cena Kč 15.—. Svobodova kniha meditací je jednou z oněch mála knížek, které člověka vnitřně posilují. Po jejím přečtení by se měl čtenář vrátit k Svobodově knížce „Osud člověka“, která je jeho vrcholným dílem.

TARIFY — ŽIVOTNÍ OTÁZKA NAŠÍ REPUBLIKY. Několik dní po obsazení Rakouska Německem ozvaly se v několika málo zasvěcených kružích hlasy, že Německo nenapadne Československo vojensky, protože toho nepotřebuje. Německu přáči státi, když zkruší Československo hospodářsky. Jedním z prostředků jak toho docílit by mohly být i — dopravní tarify.

Abychom si uhájili dosavadní životní úroveň (a v té máme ještě mnoho dohánět) musíme mít moudrý obchodní styk se světovými trhy. Mezi přímořskými přístavy a našimi hranicemi musí být ustavičně v pohybu miliony metrů zboží a surovin. Tento pohyb je naším zeměpisným osudem. Dosud dopravujeme výhodně přes Gdyni, Hamburk a Terst. Podle zpráv říšskoněmeckých listů čs. tarif na Jadran byl k 30. červnu vypovězen a „nutně bude zvýšen“. Proto bude třeba, jak připomíná k této

otázce Bařův týdeník „Zlín“, abychom hledali novou cestu k Jadranu přes Maďarsko a Jugoslaviu. Zároveň je třeba zlepšit naše spojení k Černému moři po rumunských železnicích nebo po Dunaji. Celá naše veřejnost by si měla nyní všimnout vyřešení naší dopravy k moři. Závisí na něm vývoj naší zaměstnanosti (a s ní zároveň klid nebo neklid v pohraničí), výše našeho vývozu, výše mezd a životní úrovně, výnos daní, vše.

Vedle toho se znovu ukazuje, co znamená pro republiku přímý přístup k moři vodní cestou systémem kanálů Dunaj—Labe—Odra—Visla. Kdybychom měli tyto kanály, není moci, která by nám mohla diktovat tarify a ohrožovat tak přímo naši existenci. Ba — kdybychom mohli přikročit k jednání, majíce v rukou již pevně rozhodnutí ke stavbě tohoto kanálového systému, byla by naše pozice naprosto jiná. Dopravní smlouvy se nevyjednávají každý rok a s partnerem, který má celou řadu možností, se jedná vždycky korektně. K nutnosti stavět kanály nám přibyl nový důvod.

MÁJ JE VYSLANCEM LÉTA.

Květen je přece jen tím nejkrásnějším měsícem v roce. Není to jen čas lásky, ale hlavně čas, kdy se nám začíná otevírat svět a my nastupujeme své dovolené. V máji užijeme jara dokonale. Procházky, nedělní výlety, dovolená — to vše zní ovšem velmi slibně. Ale ten pravý užitek z máje budeme mít jen tehdy, zakoupíme-li si včas elegantní a pohodlnou obuv, tak jak ji přináší jarní prodej Bata. Obuv Bata znamená pohodlí, jakost, eleganci a levné ceny. V jarní obuvi Bata užijeme krásného máje dvojnásob.

PROČISTĚNÍ KRVE NA JAŘE

e starý omlazující prostředek. Osvobďte své tělo od otravných látek DARMOLEM, který se dá libovolně dávkovat a vaše zažívání mírně upraví. DARMOLEM docílíte pocit volnosti, stihlé a mladistvé postavy. — DARMOL obdržíte ve všech lékárnách.

vatel zachránil stát. Ciceronův odpor proti Caesarovi a proti jeho synovci Augustovi měl v zápatí pouze jeho vlastní záhubu a popravu. Římská republika byla přetvořena v principát aneb, jak se obyčejně nazývá, v císařství. Jeden z prvních a nejhorsších císařů byl Nero a asi osm let (r. 54—62) Seneca, který býval Neronovým vychovatelem, mu sloužil jako ministr. Úřad ministra u Nerona byl jistě těžkou zkouškou pro přísného, spravedlivého filosofa stoické školy. Protiklad mezi ideálem a skutečností byl příliš křiklavý, aby dovolil smír. Na jedné straně mluvila stoická filosofie o původním přirozeném stavu, v němž lidstvo bylo nevinné a šťastné, ač nevyvinuté a nevdomé; o stavu, ve kterém přirozené právo, vstřípené do svědomí každého člověka, bylo dostatečným vodítkem i obmezením, ve kterém nebylo žádného soukromého majetku, žádného otroctví, žádná vláda, ve kterém svoboda, rovnost a bratrství vládly svrchovaně. Na druhé straně stálo císařství, spravované Neronem. Vyznačovalo se korupcí, přesahující všechnu míru, ohromnými zločiny, bídou širokých vrstev, násilným útlakem, krajní nespravedlností, rozsáhlým otroctvím, zuřivým zástřím, hranicím s občanskou válkou. A přece, jakkoli bylo špatné, bylo zřejmě lepší než anarchický chaos, který by byl následoval, kdyby bylo zničeno. Proto Seneca a muži mu podobní bránili a hájili císařství. Cítili, že mají před sebou volbu mezi dvěma zlem — tyranií neb anarchií — a dali přednost tyranií; bylo snad-

nější ji mírniti a byla konec konců méně krutá. Ale doba byla plna zmatků a zdálo se, že není naštějí na zlepšení. Proto se stoik uchýlil do citadel své duše a trpěl jako ten, pro něhož smrt je jediným konečným vysvobozením. Můžeme letmo poznamenati, že stoické rozlišování mezi ideálním státem, jaký tu byl za původního přirozeného stavu (a opět by takový byl, kdyby lidé byli dobří) a státem skutečným, který jest následkem lidské křehkosti a hříchu, sledovali později církevní Otcové neobyčejně užitečným, když zase oni stáli před problémem, jak uvést v soulad příkazy evangelia s chováním byzantských císařů, jejichž obrácení na víru bylo pochybné.

Současně se Senecou a po něm až do doby Konstantinovy (r. 306 až 337) řada velkých právníků — z nichž všichni nebo téměř všichni patřili k stoické škole — aplikovala myšlenky filosofie na římské právo v denním životě. Zejména použili stoické idey svrchovaného a autoritativního Jus Naturale — ve skutečnosti rozkaz z ušlechtilého svědomí a zdravého rozumu posvěceného zbožností — k tomu, aby očistili a zvelebili římské Jus civile a rozšířili pretorské Jus Gentium. Zásady přirozeného práva, Jus Naturale, vedly nutně k ulehčení jáma otroctví, neboť, jak pravil Ulpian: „podle práva přirozeného jsou si všichni lidé rovni.“ Vedly též ke zmírnění hrůz válečných, k povznesení rodinného života, k spravedlivějšímu rozdělení majetku a k důležitému zdůraznění myšlenky, že zdrojem autority císařské je lid.

MOVÉ knihy

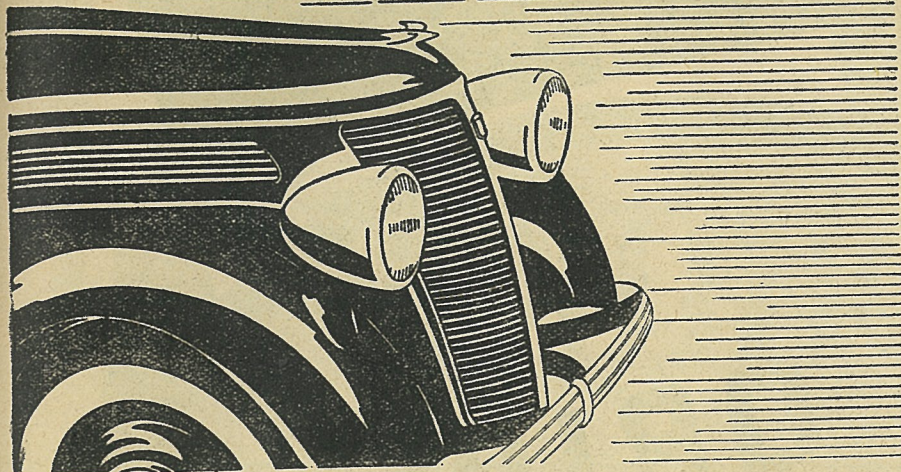
politické
hospodářské
sociologické
vědy právní
a státní

- Příchod Scota Viatora na Slovensko 1907—1937. 20×15 cm, 23 str., Brož. Kč 3.—
 HAUCKER Th., Křesťan a dějiny. Veliký filosof dnešního Německa odpovídá na otázku o smyslu dějin. 19×11,5 cm, 135 str., Brož. Kč 18.—
 HAVELKA E., Husitské katechismy. 27×18,5 cm, 222 str., a 5 tabulek Brož. Kč 50.—
 KROFTA K., Čechy v době husitské. 1419 až 1526. 19×14 cm, 164 str., Brož. Kč 18.—
 POKORNÝ J., S druhého břehu. Jubilejní aktualita. 1918—1938. 19,5×12 cm, 112 str., Brož. Kč 10.—
 BAYET Albert, Histoire de France. 21,5×14,5 cm, 335 str., Brož. Kč 33.—
 CIOLI L., Histoire Économique depuis l'Antiquité à nos jours. 23×14 cm, 319 str., Brož. Kč 39.60
 The Marquess of LONDONDERRY, Ourselves and Germany. 20×13 cm, 184 str., Váz. Kč 40.—
 TEMPERLEY A. C. Maj. Gen., The Whispering Gallery of Europe. With a foreword by Anthony Eden. 24×15 cm, 359 stran., Váz. Kč 120.—
 BÜHLER Klaus, Englands Schatten über Europa. 300 Jahre britischer Aussenpolitik. 256 stran., Brož. Kč 32.—
 JESSEN Jens, Dr., Univ. Prof., Grundlagen der Wirtschaftspolitik. 24×15 cm, 147 str., Brož. Kč 35.—
 Váz. Kč 45.—

F. TOPIČ, knihkupectví, Praha I., Národní 11

Dodá také Fr. Borový, akad. knihkupectvo, Bratislava, Dunajská 21

10 rad pro radostnou jízdu

milton

Vychutnejte radost z rychlosti... Rychlost je radost. Záliba v rychlosti je nám všem vrozena. Rychlé cestování v bezpečném automobilu je užitečné, protože nám uspoří mnoho cenného času, ale především: máme rádi rychlost-vítězství nad časem a dálkou. - Vychutnejte radost z rychlosti v novém voze Praga. Všechny nové typy, Piccolo, Lady i ostatní, jsou stavěny pro vystupňovanou rychlost při vystupňované bezpečnosti. Ponesou Vás městem, krajinou, rovinami i zatáčkami, vpřed i vzhůru hbitě, tiše a pohodlně. - Rychlost je radost, obzvláště ve voze, kterému můžete věřit, ve voze, jenž přemáhá v krátkém čase velké vzdálenosti při tak malých nárocích na benzin a olej jako Praga. Nová výkonnost byla připojena k staré, vytrvalé spolehlivosti, kterou si automobily Praga vysloužily název:

P R A G A - V Ů Z N A S T A T I S Í C E K I L O M E T R Ů

ČESKOMORAVSKÁ-KOLBEN-DANĚK, a. s. automobilní oddělení, Praha X., Karlova 22 - Telefony 32051-5, 38641-5

Sledujte dalších 9 rad pro radostnou jízdu, jež uveřejňujeme v těchto týdnech!

Evropský Literární Klub

oznámil zde nedávno svůj nový podnik knihovnu

SLAVÍN

SLAVÍN má vytvořit výbor, který by v zhuštělé, členářsky zajímavé a vědecky hodnotící zkratce poskytl výstižnou a postačující představu o bohatství, rázu, barvě, básnické i myšlenkové kráse naší starší literatury a o jejím uměleckém a myšlenkovém vývoji.

Program prvního ročníku SLAVÍNA byl určen takto: J. Vilíkowský, PROZA Z DOBY KARLA IV., Arne Novák-Zikmund Winter, ROZINA SEBRANEC, H. Traub, PAMĚTI

J. V. FRIČE, Albert Pražák, OBRANY ČESKEHO NÁRODA A JAZYKA Každý svazek vyjde ve vzorné knihomilské úpravě a bude bohatě doprovázen dobrou ilustrační výzdobou.

Vstupem do klubu lze si zajistit kromě nejnížší možné ceny knih a pohodlného placení pouhého příspěvku i ostatní členské výhody: knihomilský výroční tisk W Shakespeare, SEN NOCI SVATOJANSKÉ, s osmi přílohami K. Svobinského, měsíčník ELK, obrazový čtvrtletník, členskou dividendu a jiné.

Bližší informace o knihovně SLAVÍN a o členských výhodách klubu získáte odesláním tohoto insertu svému knihkupci nebo na

EVROPSKÝ LITERÁRNÍ KLUB, PRAHA XVI., Přemyslova ul. 16.

Pošlete mi zdarma a nezávazně podrobný prospekt o knihovně SLAVÍN.

Jméno..... Povolání.....

Adresa